

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**PRIMERJAVA OKOLJSKIH DAJATEV MED RS
IN IZBRANIMI DRŽAVAMI S Poudarkom
NA OMV**

Katja Bertok

Ljubljana, september 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJAVA OKOLJSKIH DAJATEV MED RS IN IZBRANIMI
DRŽAVAMI S Poudarkom NA OMV**

Kandidatka: Katja Bertok
Vpisna številka: 04024469
Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program Javna uprava
Mentorica: doc. dr. Maja Klun

Ljubljana, september 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Katja Bertok, študentka Visokošolskega strokovnega študijskega programa Javna uprava, z vpisno številko 04024469, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Primerjava okoljskih dajatev med RS in izbranimi državami s poudarkom na OMV.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala Ivana Eller, učiteljica slovenskega in ruskega jezika.

Ljubljana, 16. 8. 2011

Podpis avtorice:

POVZETEK

Okoljske dajatve so ekonomski instrument varovanja okolja, ki vključuje stroške v zvezi z okoljem – eksternalitete med stroške poslovanja in vzpodbujanja k varovanju okolja, racionalni rabi naravnih dobrin in manjšemu onesnaževanju. Podjetja se zavedajo, da so okoljske dajatve strošek poslovanja, zato se v vedno večji meri odločajo za investicije v čistejšo tehnologije, v prestrukturiranje dejavnosti ali ukinitvev, če je tehnologija preveč zastarela. EU se zaveda nujnosti varovanja okolja, saj okoljska politika temelji na številnih temeljnih principih trajnostnega razvoja, ki upošteva ekonomski, okoljski in socialni vidik. Prav tako se tega zavedajo Slovenija in ostale države, ki jih opisujem v diplomskem delu, saj sledijo ciljem okoljskih smernic EU, vendar se ureditve v posameznih državah razlikujejo. V nalogi sem najprej obravnavala varstvo okolja ter ravnanje z odpadki, kjer sem na splošno predstavila varstvo okolja ter kakšno vlogo ima pri tem EU. Ključni namen naloge je bil predstaviti, katere okoljske dajatve za goriva ter mazalna olja poznamo v podjetju OMV Slovenija in katere v izbranih državah, kjer posluje OMV. Največ pozornosti sem namenila proučevanju smernic EU o okolju, predvsem pa okoljskim dajatvam z emisijo CO₂, mazalnim oljem in odpadni embalaži. Predstavila sem, kako tem smernicam sledijo Slovenija in izbrane države. Nesporno je dejstvo, da je razvoj okoljskih dajatev šele na začetku in lahko pričakujemo uvedbo vedno novih okoljskih dajatev, ki bodo onesnaževalce prisilile k varovanju okolja.

Ključne besede: okoljska dajatev, varstvo okolja, odpadki, onesnaževanje, trajnostni razvoj, emisija CO₂, odpadna embalaža, odpadna olja.

SUMMARY

COMPARISON OF REPUBLIC OF SLOVENIA ENVIRONMENTAL TAXES AND THOSE OF SELECTED OTHER COUNTRIES, WITH A SPECIAL FOCUS ON OMV

Environmental tax is an economic instrument for environmental protection that covers costs related to the environment – externalities in operating costs and promotion of environmental protection, rational use of natural resources and reduction of pollution. Since companies recognise that environmental taxes come under operating costs, they are increasingly choosing to invest in green technologies, the restructuring of activities or even the cessation of activities if the associated technology is obsolete. The EU is well aware of the necessity of environmental protection. EU environmental policy is based on the principles of sustainable development, which takes into account economic, environmental and social aspects. The necessity of environmental protection is also recognised by Slovenia and the other countries referred to in this bachelor's thesis. However, while these countries all pursue the objectives of the EU environmental guidelines, their approaches vary. This bachelor's thesis deals first with environmental protection and waste management, including a general presentation of environmental protection and the role of the EU. The main purpose of the thesis is to compare the environmental taxes on fuel and lubricating oils at OMV Slovenia to those in selected other countries where OMV is present. Special focus was placed on analysing the EU guidelines regarding the environment and particularly the environmental taxes on CO₂ emissions, lubricant oils and packaging waste. The thesis examines how these guidelines are pursued by Slovenia and selected other countries. It is an indisputable fact that environmental taxes are only just beginning to develop, and we can expect the implementation of further environmental taxes that require polluters to protect the environment.

Keywords: environmental tax, environmental protection, waste, pollution, sustainable development, CO₂ emission, packaging waste, waste oils.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK	iv
SUMMARY	v
KAZALO	vi
KAZALO PONAZORITEV	vii
SEZNAM KRATIC	vii
1 UVOD	1
2 VARSTVO OKOLJA TER RAVNANJE Z ODPADKI.....	3
2.1 VSEBINSKA PODROČJA.....	4
2.1.1 SPLOŠNE ZADEVE.....	4
2.1.1.1 Varstvo zraka in podnebja.....	6
2.1.1.2 Varstvo voda.....	7
2.1.1.3 Industrijsko onesnaževanje in tveganja.....	7
2.1.1.4 Hrup	8
2.1.1.5 Tla.....	8
2.1.1.6 Transport	9
2.1.1.7 Energija.....	9
2.1.2 NALOGE NA PODROČJU VARSTVA OKOLJA	10
2.2 OKOLJSKI STANDARDI V EU	11
2.2.1 VARSTVO, ZAŠČITA IN IZBOLJŠANJE SVETA OKROG NAS.....	11
2.2.1.1 Podnebne spremembe	11
2.2.1.2 Trgovanje z emisijami.....	12
2.2.1.3 Biotska raznovrstnost	12
2.2.1.4 Zdravo okolje.....	13
2.2.1.5 Trajnostni razvoj.....	13
2.2.2 FINANCIRANJE IN SUBVENCIJE EU	14
2.2.3 OKOLJSKI PROJEKTI (KOHEZIJSKI SKLADI).....	15
2.2.3.1 Finančna sredstva	15
2.3 RAVNANJE Z ODPADKI	16
2.3.1 RAVNANJE Z ODPADNIMI OLJI V SLOVENIJI.....	18
2.3.2 RAVNANJE Z EMBALAŽO IN ODPADNO EMBALAŽO V SLOVENIJI	19
3 SPLOŠNO O OKOLJSKI DAJATVI IN VRAČILO OKOLJSKE DAJATVE	21
3.1 PRIJAVA VSEH DEJAVNOSTI	21
3.2 OKOLJSKA ZAKONODAJA EU	21
3.3 KLJUČNE OKOLJSKE DAJATVE ZA PODJETJE OMV V RS.....	22
3.3.1 PREDSTAVITEV PODJETJA OMV SLOVENIJA	22
3.3.2 EMISIJA CO ₂	22
3.3.3 UPORABA MAZALNIH OLJ IN TEKOČIN	23
3.3.4 ODPADNA EMBALAŽA.....	25
3.4 VRAČILO OKOLJSKIH DAJATEV	26
3.5 KLJUČNE OKOLJSKE DAJATVE ZA PODJETJE OMV V IZBRANIH DRŽAVAH EU...26	
3.5.1 AVSTRIJA.....	26
3.5.2 NEMČIJA.....	27
3.5.3 MADŽARSKA.....	29
3.5.4 SLOVAŠKA	29
3.5.5 ROMUNIJA	30
3.5.6 BOLGARIJA	31
3.6 PRIHODKI IN IZDATKI OKOLJSKIH DAJATEV.....	31
3.6.1 PRIHODKI OKOLJSKIH DAJATEV V SLOVENIJI	31

3.6.2	IZDATKI OKOLJSKIH DAJATEV V SLOVENIJI	33
3.6.3	OKOLJSKE DAJATVE V EVROPSKIH DRŽAVAH	34
4 UGOTOVITVE V SKLADU S PRIMERJALNO ANALIZO OKOLJSKIH DAJATEV MED SLOVENIJO IN IZBRANIMI DRŽAVAMI TER SMERNICAMI EVROPSKE UNIJE.....		35
4.1	EMISIJA CO ₂	35
4.2	MAZALNA OLJA.....	35
4.3	ODPADNA EMBALAŽA	36
5 ZAKLJUČEK		38
LITERATURA IN VIRI		40
PRILOGE		

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Količine zbranih odpadnih olj glede na količine olj danih na trg z dajatvami ..	18
Grafikon 2: Deleži neto vplačil po vrsti okoljskih dajatev v obdobju 2007–2010 v %	33

KAZALO TABEL

Tabela 1: Podrobnejša razdelitev sredstev	16
Tabela 2: Količine zbranih odpadnih olj glede na količine olj danih na trg z dajatvami.....	18
Tabela 3: Delež predelane odpadne embalaže in ciljni delež	19
Tabela 4: Delež reciklirane odpadne embalaže in ciljni delež	20
Tabela 5: Okoljske dajatve v Nemčiji.....	28
Tabela 6: V proračun RS vplačani prihodki od okoljskih dajatev v letih 2007–2010	32
Tabela 7: Izdatki za varstvo okolja sektorja država, Slovenija, 2005–2008.....	34
Tabela 8: Primerjava okoljskih dajatev v izbranih državah za maziva v EUR v letu 2011..	37

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Obrazec za obračun okoljske dajatve za obremenjevanje zraka z emisijo CO ₂
Priloga 2: Obrazec za obračun okoljske dajatve za uporabo mazalnih olj
Priloga 3: Obrazec za obračun okoljske dajatve zaradi nastajanja odpadne embalaže

SEZNAM KRATIC

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
BDP	bruto domači proizvod
BGN	bolgarski lev
CO ₂	ogljikov dioksid
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CURS	Carinska uprava Republike Slovenije
EEA	Enotni evropski akt
EO	enota obremenitve
ETS	Emissions Trading System (Sistem trgovanja z emisijami)

EU	Evropska unija
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
HUF	madžarski forint
IEE	Inteligentna energija za Evropo
KG	kilogram
KS	Kohezijski sklad
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NPVO	Nacionalni program varstva okolja
OP ROPI	Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture
RS	Republika Slovenija
RON	novi romunski lev
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UE	upravna enota
ZVO	Zakon o varstvu okolja

1 UVOD

Okoljske dajatve so posledica zavedanja, da gospodarske aktivnosti, ki temeljijo na tržni ekonomiji, v svojem prizadevanju za vedno večjo proizvodnjo, dohodek in dobiček nekontrolirano in neracionalno izkoriščajo naravne dobrine in s tem povzročajo dolgoročno degradacijo okolja. So ekonomski instrumenti varovanja okolja in pomenijo povračilo stroškov za škodo, ki nastane in obremeni okolje. S temi ekonomskimi instrumenti se povzročiteljem obremenjevanja okolja zagotavlja vir za zmanjšanje onesnaženosti, hkrati pa se vzpodbuja varovanje okolja, manjše onesnaževanje in varčevanje z naravnimi viri. Okoljske dajatve predstavljajo pomemben strošek poslovanja, zato njihova stalna rast in uvajanje novih silijo gospodarske družbe k odločitvam o investicijah v čistejšo tehnologije ali v prestrukturiranje oz. ukinitve dejavnosti.

Namen diplomskega dela je raziskati področje varstva okolja ter ravnanje z odpadki. Osredotočila sem se na dejavnike, ki so posledica mnogih negativnih vplivov na okolje in kako jih zmanjšati; primerjati in analizirati stroške okoljskih dajatev goriv in mazalnih olj med Republiko Slovenijo in izbranimi državami Evropske unije v gospodarski družbi OMT. Za analizo okoljskih dajatev sem se odločila, da bi s pomočjo literature, podatkov in sodelavcev s tega področja ugotovila, kakšne so razlike okoljskih dajatev glede urejenosti med državami, kjer so upošteevane smernice (Direktive) EU. Cilj naloge je ugotoviti, kako so ta področja urejena v določenih državah članicah Evropske unije ter najti podobnosti in razlike, jih analizirati in predstaviti prednosti in slabosti ter predloge za okoljske rešitve v Sloveniji. Prikazala sem tudi načine plačila, oprostitev plačila in vračila ter zavezanca teh dajatev.

Vse do konca šestdesetih let se zvezna vlada ni dejavneje vključevala v kontrolo onesnaževanja okolja. Že dolgo časa pa je imela na skrbi naravne vire in upravljanje javnega ozemlja – narodnih gozdov, narodnih parkov in pašnikov v zahodnih državah. Onesnaževanje zraka in vode so imeli za zadevo državnih in lokalnih vlad, če se jim je zdelo potrebno posegati na to področje. Velika večina držav tako ni storila ničesar – onesnaževanje okolja prej ni bilo mišljeno kot problem, po eni strani zato, ker je bilo sposobno sprejeti določeno količino odpadkov brez neposredne in takojšnje škode za zdrave ljudi, hkrati pa je bil tudi obseg onesnaževanja bistveno manjši, kot je sedaj.

Po drugi svetovni vojni pa so se začele spreminjati razmere, večati se je začela rast prebivalstva, urbanizacija, industrializacija, povečali sta se proizvodnja in uporaba kemikalij. Že v šestdesetih letih je problem onesnaževanja okolja postal pomembna postavka ameriške politike. Skrb za čisto okolje vedno bolj narašča in zato postaja predmet številnih znanstvenih raziskav po vsem svetu. Tudi v prihodnje lahko pričakujemo povečano zanimanje za to globalno temo, ker se tudi mali človek vedno bolj zaveda, da je narava odvisna predvsem od gospodarjenja z njo. Zato je potrebno racionalno izkoriščanje naravnih dobrin, manjše onesnaževanje ter vzpodbujanje varovanja okolja, k čemer prispevajo okoljske dajatve. Ekološke krize, ki nas spremljajo skozi čas, nam zagotovo dajo misliti in nas spodbujajo, da spreminjamo svoj odnos do narave. Spoštovanja vreden odnos do narave je lahko bolj ali manj viden v reševanju okoljskih problemov in posledično tudi v sortiranju odpadkov.

Pri pripravi diplomskega dela sem uporabila metodo deskripcije, ki daje prednost opisu delovanja ali razvoja določenega gospodarskega pojava ali procesa, saj sem opisovala postopek obdavčevanja obremenjevanja okolja. Opirala sem se na splošno sprejete

strokovne podlage. Poleg tega sem na podlagi številnih povzetih spoznanj, stališč in sklepov prišla do novih, samostojnih, posplošenih sklepov, s čimer sem se približala analitičnemu pristopu raziskovanja.

Opredelila sem vlogo okoljskih dajatev, ki se pojavljajo v gospodarski družbi OMV. Obravnavala sem smernice EU v zvezi z okoljskimi dajatvami in jih analizirala na podlagi zakonodaje, uredb, ki so v izbranih državah, ter v čem se razlikujejo.

Strukturno je diplomska naloga razdeljena na štiri poglavja, z izjemo zaključka. Najprej sem se osredotočila na varstvo okolja ter ravnanje z odpadki, kjer sem želela na splošno predstaviti varstvo okolja. Predstavila sem, kako lahko z različnimi ukrepi ohranimo zdravo okolje ter kateri dejavniki vplivajo na posledice okolja. Predstavila sem, kako pri tem s finančnimi sredstvi in subvencijami številnim projektom in programom pomaga Evropska unija.

V drugem poglavju sem opisovala okoljsko dajatev in vračilo okoljskih dajatev, ki se plačuje zaradi onesnaževanja okolja v Sloveniji. Osredotočila sem se na okoljske dajatve, ki jih plačuje gospodarska družba OMV v Sloveniji za goriva in mazalna olja, kot so okoljska dajatev za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, okoljska dajatev za uporabo mazalnih olj ter okoljske dajatve zaradi nastajanja odpadne embalaže ter ključne okoljske dajatve v izbranih evropskih državah (Avstrija, Nemčija, Madžarska, Slovaška, Češka, Romunija in Bolgarija), kjer posluje OMV. Navedla sem tudi prihodke, izdatke in delež okoljskih dajatev v Sloveniji in evropskih državah.

V zadnjem poglavju sem podala ugotovitve s primerjalno analizo med Slovenijo in izbranimi državami ter smernicami Evropske unije za okoljske dajatve. Primerjala sem, kako so te dajatve urejene med državami, ki so članice EU, in opisala njihove podobnosti in razlike.

2 VARSTVO OKOLJA TER RAVNANJE Z ODPADKI

Evropska gospodarska skupnost je bila ustanovljena leta 1957 z Rimsko pogodbo, v kateri varstvo okolja še ni bilo zajeto. Kot eden izmed ciljev Evropske skupnosti je bilo varstvo okolja opredeljeno šele s sprejemom Evropskega enotnega akta (EEA), ki je dopolnil Rimsko pogodbo. V preteklih tridesetih letih je Evropska unija razvila široko področje evropskega okoljskega prava. Okoljska zakonodaja EU pokriva področja onesnaževanja zraka, vode, tal, področje odpadkov, hrupa ter naravna in tehnična tveganja (Mercado, Welford and Prescott, 2001, str. 521). Zakonodajna ureditev tega področja je imela namen odstraniti ovire pri prostem pretoku dobrin znotraj enotnega tržišča. Večji del zakonodaje EU o okolju je oblikovan na osnovi direktiv, ki jih morajo države članice vpeljati in uveljaviti (Evropska komisija, 2000, str. 29).

Evropski okoljevarstveni predpisi pokrivajo vsa pomembnejša področja okolja:

- varstvo kakovosti voda in zraka,
- varovanje ozračja oz. podnebne spremembe,
- varstvo pred hrupom,
- ravnanje z odpadki,
- varstvo narave,
- nadzor nad industrijskim onesnaževanjem,
- ravnanje s kemikalijami,
- ravnanje z gensko spremenjenimi organizmi,
- jedrska varnost in varstvo pred sevanjem,
- zaščita in reševanje,
- mednarodno sodelovanje,
- horizontalni vidiki (predpisi o presoajah vplivov na okolje za projekte, o obveznostih poročanja Evropski okoljski agenciji in o prostem dostopu javnosti in nevladnih organizacij do okoljsko pomembnih informacij).

Evropska unija promovira varstvo okolja na mednarodni ravni. Še naprej bo imela pomembno vlogo pri pospeševanju mednarodnih in multilateralnih okoljskih sporazumov (pomemben je Kyotski protokol, Konvencija o biotski raznovrstnosti) ter iskanju novih finančnih sredstev za pospešitev implementacije vseh okoljskih sporazumov, kakor tudi varstva okolja v državah v razvoju, da se poveča globalni okoljski nadzor.

Temeljne značilnosti predpisov varovanja okolja v EU so načelo preventive in načelo odgovornosti onesnaževalca, z njunim uveljavljanjem pa sta tesno povezana presoja vplivov na okolje ter prost dostop do podatkov, ki se na okolje nanašajo. Vpliv na okolje ocenjujejo po postopku za vrednotenje morebitnega vpliva, ki ga bo določen projekt lahko povzročil okolju.

Ukrepe na področju varovanja okolja v Evropski uniji lahko razdelimo na (Žerjav, 2001, str. 7):

- administrativne: obravnava koncept obratovalnih (onesnaževalnih) dovoljenj,
- ekonomske: označevanje izdelkov, določanje taks na onesnaževanje in registracija v sistemu upravljanja okolja.

»Človek je po svojem evolucijskem razvoju del žive narave, vendar se je povzpел nad njo, si jo podredil in ji skuša vladati« (Perenič, 1994, str. 149). Narava je tista, ki je omogočila razvoj in obstoj človeka, a ga lahko tudi uniči, saj je človek s svojimi posegi prišel tako

daleč, da škoduje naravnemu sistemu, posledično pa tudi sam sebi. Vendar smo po mnenju Grmiča prepričani, da se bomo osvobodili odvisnosti od nepremagljivih naravnih sil in vedno bolj nemoteno črpali po svojih željah in nenasitnih zahtevah bogastva, ki jih narava skriva v sebi (Grmič, 1994, str. 233). Trditi, da naravo lahko obvarujemo in varujemo, je problematično. Kakor je problematično tudi to, da bi naravo le izrabljali. Kar ogroža prihodnost življenja na našem planetu, ogroža življenje tudi tu in sedaj, torej nas. Po mnenju Mojce Drevenšek narava ni pojmovana kot nekaj nespremenljivega, ampak kot fluidni koncept, ki se spreminja skozi čas in je prav tako pogojen družbeno in kulturno (Drevenšek, 2002, str. 835). Na opredelitev narave pa vplivajo tako nacionalna, etična in razredna pripadnost kot tudi zgodovinske okoliščine in posameznikove osebne življenjske izkušnje.

2.1 VSEBINSKA PODROČJA

Strokovne naloge zajemajo predvsem spremljanje razvoja s stališča okolja najboljših razpoložljivih tehnologij in njihovo implementacijo v večjih, malih in srednjih podjetjih. Zato je potrebno sodelovanje s strokovnimi združenji, kot sta Gospodarska in Obrtna zbornica, ter drugimi resorji, povezanimi s problematiko industrijske proizvodnje: ministrstvom za gospodarstvo (energetika), ministrstvom za zdravje (kemikalije), ministrstvom za kmetijstvo (kmetijska proizvodnja). Posebno skupino nalog predstavlja priprava izvedbenih predpisov in operativnih programov za doseganje določenih okoljskih ciljev (MOP, 2010).

V letu 2002 je bila ustanovljena posebna služba za varstvo okolja kot samostojna organizacijska enota Gospodarske zbornice Slovenije (GZS), ki vsebinsko zajema vsa področja okolja, ki izhajajo iz pravne ureditve EU, slovenske zakonodaje, nacionalnega programa varstva okolja in drugih sektorskih okoljskih programov in strategij, ki vplivajo na poslovno okolje podjetij.

GZS kot učinkovit gospodarski lobi zastopa interese podjetij v odnosih z državo in sindikati pri oblikovanju pogojev dela in poslovanja ter pri zagotavljanju pogojev za gospodarski razvoj. Članom zagotavlja nove priložnosti za razvoj, konkurenčnost in prodor na tuje trge.

2.1.1 SPLOŠNE ZADEVE

Presoja vplivov na okolje je bila uvedena z Zakonom o varstvu okolja (v nadaljevanju ZVO, Ur.l. RS, št. 41/04) kot poseben postopek, v katerem je treba ugotoviti, ali nameravani poseg v okolje, ki predstavlja potencialno nevarnost za okolje, lahko povzroči njegovo poškodbo ali degradacijo, oziroma ali je ta poseg sploh možen z vidika posledic na okolje. Pri tem se je izhajalo iz enega izmed najpomembnejših načel varstva okolja, iz načela preventive, ki določa, da mora biti vsak poseg v okolje projektiran in izveden tako, da povzroči čim manjšo spremembo okolja in čim manjše tveganje za okolje. V postopek presoje vplivov na okolje mora biti obvezno vključena javnost; če pa gre za poseg, ki bi lahko vplival tudi na ozemlje drugih držav, je treba le-te o tem pravočasno obvestiti. Prizadete države imajo tako po prejemu takega obvestila možnost sodelovati v postopku presoje vplivov na okolje.

Dostop do informacij o okolju

Družbeno dogajanje na področju okoljskih zadev je bilo v zadnjih desetletjih zelo pestro. Pomislimo le na pravne vidike varstva okolja, ki so v sedemdesetih letih bistveno pridobili na veljavi. Na konferenci o človekovem okolju v Stockholmu leta 1972 so namreč

človekove pravice povezali z varstvom okolja in tako prvič uradno opredelili pravico do okolja, ki je danes vključena v ustave mnogih držav (Drevenšek, 2002, str. 828).

Informacije javnega značaja so prosto dostopne pravnim in fizičnim osebam (zakon jih enotno imenuje prosilci). Prosilci imajo tako pravico zahtevati od določenega organa, ki po njihovem mnenju razpolaga z informacijo, ki jo želijo, da jim informacijo posreduje. Organi, ki so dolžni prosilcem omogočiti prost dostop do informacij javnega značaja, pa so državni organi, organi lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi in druge osebe javnega prava, nosilci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb (v nadaljnjem besedilu: organ), (UE Ptuj, 2010).

Dostop do informacije javnega značaja ni brez omejitev. Zakon v 6. členu izčrpno navaja enajst primerov, v katerih lahko organ prosilcu zavrne zahtevo zaradi posebne narave podatka, ki ga prosilec želi (če prosilec, na primer, zahteva podatek, ki je na podlagi zakona, ki ureja tajne podatke, opredeljen kot tajen, osebni podatek, katerega posredovanje bi pomenilo kršitev predpisov o varstvu osebnih podatkov ali če bi razkritje podatka škodovalo izvajanju sodnega ali upravnega postopka ...) (UE Ptuj, 2010).

V vsakem primeru je organ zavezan k posredovanju zahtevane informacije, če gre za podatke, ki se nanašajo na porabo javnih sredstev ali opravljanje javne funkcije oziroma delovno razmerje javnega uslužbenca. Prav tako mora biti brez kakršnihkoli izjem dopusten dostop do informacij glede emisij v okolje, odpadkov, nevarnih snovi ter drugih podatkov, za katere tako določa zakon, ki ureja varstvo okolja (UE Ptuj, 2010).

Vsebina poročila je določena v 107. členu ZVO-1, ki pravi, da mora poročilo o stanju okolja vsebovati podatke o:

- naravnih pojavih, stanju okolja in onesnaževanju okolja,
- biotski raznovrstnosti in naravnih vrednotah,
- ogroženih, varovanih in zavarovanih območjih po tem zakonu in predpisih o varstvu in rabi naravnih dobrin,
- dolgoročnih trendih in spremembah okolja,
- vrednotenju stanja okolja, njegovih delov in njihove ogroženosti,
- vplivu posameznih sektorjev na stanje okolja, zlasti kmetijstva, ribištva, gozdarstva, energetike, prometa, industrije, turizma in rabe naravnih virov, vključno z oceno vključevanja zahtev varstva okolja v politike razvoja posameznih sektorjev,
- vplivih onesnaženosti okolja na zdravje prebivalstva,
- izvajanju nacionalnega programa varstva okolja in operativnih programov,
- izvajanju programov in ukrepov za izboljšanje kakovosti degradiranega okolja,
- virih in porabi sredstev za izvajanje politik varstva okolja,
- izvajanju javnih služb varstva okolja, ohranjanja narave in urejanja voda,
- izobraževanju, obveščanju in sodelovanju javnosti na področju varstva okolja,
- pomembnih mednarodnih dogajanjih na področju varstva okolja,
- drugih podatkih, pomembnih za varstvo okolja.

Uresničevanje ciljev in ukrepov, opredeljenih v Nacionalnem programu varstva okolja, je v zadnjih letih potekalo predvsem z zagotavljanjem javnofinančnih virov financiranja. Zlasti v zadnjem letu se vse bolj uveljavlja interes zasebnega kapitala za naložbe na področju varstva okolja, kar se kaže v povečanju tekočih in investicijskih stroškov gospodarskih družb ter sklenjenih partnerskih pogodb o sodelovanju javnega in privatnega sektorja pri izgradnji komunalne infrastrukture kot tudi pri izvajanju javne gospodarske službe (ARSO, 2003).

Načelo »povzročitelj obremenjevanja okolja plača« je v zadnjih letih zagotovilo pomemben vir financiranja ukrepov politike varstva okolja. Pozitivne izkušnje pri uveljavitvi oprostitev plačila takse za obremenjevanje voda kot namenskega vira izgradnje infrastrukturnih objektov na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda so bile vključene tudi v zakonsko podlago za takso za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov ter takso za obremenjevanje okolja s CO₂. Oprostitev plačil takse zaradi odlaganja odpadkov omogočajo financiranje izgradnje ustreznih omrežij objektov in naprav za ravnanje z odpadki, doseganje zastavljenih in predpisanih ciljev (npr. zmanjševanje količine odpadkov pri izvoru, odlaganje čim manjših količin in čim bolj inertnih odpadkov, zmanjševanje deleža biološko razgradljivih odpadkov, pospeševanje ločenega zbiranja posameznih frakcij komunalnih odpadkov in postopno večanje obsega obdelave in izrabe odpadkov) (ARSO, 2010).

2.1.1.1 Varstvo zraka in podnebja

Podnebne spremembe so realnost in predstavljajo eno največjih okoljskih, družbenih in gospodarskih groženj, s katero se danes sooča človeštvo. Ozračje se segreva zaradi velikanskih količin energije, ki jo proizvaja in porablja človek. Z naraščajočimi potrebami po energiji raste tudi naša odvisnost od fosilnih goriv (nafta, zemeljski plin, premog). Ta goriva z visokimi emisijami CO₂ predstavljajo okoli 80 % porabe energije v Evropski uniji (Evropska komisija, 2010).

Leta 2009 je v veljavo stopil sveženj zakonodajnih rešitev v okviru t.i. podnebno-energetskega paketa EU. Z njim se je Evropska unija zavezala, da bo do leta 2020 (glede na leto 1990) za 20 % zmanjšala izpuste toplogrednih plinov, za 20 % bo povečala energijsko učinkovitost in pokrila 20 % potreb po energiji v končni rabi iz obnovljivih virov (Evropska komisija, 2010).

Slovenija se je v tem okviru zavezala, da bo (Evropska komisija, 2010):

- dosegla 25 % delež obnovljivih virov energije,
- za 21 % zmanjšala izpuste v sektorjih, ki trgujejo z izpusti,
- za 4 % povečala izpuste v t.i. netrgovalnih sektorjih (promet, kmetijstvo, del industrije ...).

Boj proti podnebnim spremembam je eden največjih današnjih izzivov. Če ne bomo takoj ukrepali in ustavili naraščanja temperature Zemljinega površja, bodo posledice katastrofalne in nepopravljive. Evropska unija bo morala spremeniti strukturo porabe in proizvodnje energije, če želi doseči svoje cilje v boju proti podnebnim spremembam. Zato bo ukrepala na ključnih področjih, kot so elektrika, plin, viri energije, ravnanje potrošnikov in tesnejše mednarodno sodelovanje (Evropska komisija, 2010).

V primerjavi z letom 1993 se je leta 2000 povečal odstotek respondentov, ki tako za industrijsko kot za avtomobilsko onesnaževanje zraka mislijo, da predstavlja nevarnost za okolje. Še vedno preveč ljudi misli, da je za okolje nevarnejše onesnaževanje zraka, ki ga povzroča industrija kot pa avtomobili. Okoljski podatki pa kažejo nasprotno, da je s strani avtomobilskega prometa delež tistega onesnaževanja, ki predstavlja nevarnost za podnebne spremembe, večji od industrije. Razlog za takšno napačno ocenjevanje je lahko dvojen. Prvič je bolj vidno in bolj grozljivo onesnaževanje zraka iz tovarniških dimnikov kot pa od avtomobilov. Drugi razlog je morda v tem, da zavest o lastni vpletenosti v onesnaževanje zraka z avtomobilom dela to onesnaževanje manj nevarno kot industrijsko, čeprav pri uporabi energentov (premog, plin, olja) velika večina anketirancev (65,3 %) priznava lastno udeležbo pri nastajanju učinka tople grede (po Kirnu, 2004, str. 26).

2.1.1.2 Varstvo voda

Voda je eden najdragocenejših evropskih virov. Dolgoročno upravljanje s tem virom bo na določen način pokazalo raven, ki jo je dosegla civilizacija. Voda ne pozna nobenih administrativnih meja, zato je za trajnostno upravljanje z njo potreben usklajen vseevropski pristop. Površinske vode, kot so reke, jezera, oceani, ledene odeje oz. ledeniki, pomagajo uravnati podnebje, delujejo kot biološki bazeni in so življenjski prostor za prožne ekološke mreže rastlin in živali. Podzemna voda vzdržuje pretok rek prek celega leta in je vir čiste vode za človeške potrebe (Inštitut za trajnostni razvoj, 2010).

Evropska unija žal ni rešila naraščanja porabe vodnih virov zaradi rastoče proizvodnje in potrošnje (Inštitut za trajnostni razvoj, 2010):

- Vodni ekosistemi se nadalje slabšajo. Zahrbtnih učinkov kemičnega »koktajla«, ki ga družba spušča v okolje, še zdaleč ne poznamo. Zelo majhne količine lahko dramatično spremenijo ekosisteme, kot se dogaja v primeru kemikalij, ki učinkujejo podobno hormonom. Škodljiv učinek fizičnih sprememb, kot so nasipi, jezovi in brežine, smo prepoznali šele pred kratkim; te spremembe močno prispevajo, da približno 50 % rek, jezer in obalnih voda ne dosega dobrega ekološkega stanja, kot ugotavljajo države članice EU.
- Viri pitne vode so ogroženi: 87 % podzemne vode je onesnažene zaradi kmetijskih dejavnosti.
- Naraščajo konflikti zaradi virov. Konkurenčne zahteve po vodi za kmetijstvo, turizem in urbano oskrbo naraščajo; pričakovati je velike spremembe v razpoložljivosti vira zaradi klimatskih sprememb.

Trenutni položaj vodnih ekosistemov poudarja potrebo po bolj integriranem in celostnem pristopu za ravnanje z vodami. Medtem ko gospodinjstva plačujejo za svojo porabo vode, pa veliki onesnaževalci, kot je kmetijstvo, prispevajo zelo malo. Uporabniki »vodnih storitev« za proizvodnjo energije (voda za hlajenje ali za hidroelektrarne), v poslovnem sektorju (nadzorovanje poplav) in navigaciji (poglabljanje in ravnanje rek) redko plačajo polne stroške teh storitev, da o okoljski škodi sploh ne govorimo (Inštitut za trajnostni razvoj, 2005).

2.1.1.3 Industrijsko onesnaževanje in tveganja

Industrijsko onesnaževanje predstavlja veliko tveganje za ljudi, živali in okolje. Ljudje smo dnevno izpostavljeni različnim oblikam industrijskega onesnaževanja, saj le-to posega domala na vsa okoljska področja (zrak, voda, hrup, kemikalije, odpadki). Preprečevanje oz. omejevanje industrijskega onesnaževanja in nesreč je zato ključna naloga vseh nas, če želimo ohraniti zdravo okolje.

Vsebinski okvir industrijskega onesnaževanja določajo sistemske in strokovne naloge, ki se nanašajo na vplive okolja in tveganja ki jih povzročajo proizvodne dejavnosti, vključno z energetiko in živilsko predelovalno industrijo (MOP, 2010).

Novo razmišljanje o razmerju med naravo, družbo in industrijo je prineslo potrebo po skrbnejšem odnosu industrije do naravnega okolja na globalni ravni. Prišlo je do spoznanja, da je treba najti primerno ravnotežje med industrijskim in tehnološkim razvojem ter naravnimi pogoji, v katerih ta razvoj poteka. Na podlagi teh spoznanj so strokovnjaki različnih področij razvijali številne koncepte in teze, katerih namen je

izboljšati delovanje industrijskih sistemov v odnosu do naravnega okolja, v katerem delujejo.

Eden ključnih konceptov, ki pomeni tudi premik od skrbi za okolje na lokalni ravni in lokalne regulative h globalni skrbi za globalno okolje, je koncept trajnostnega razvoja. Ralf Marstrander (1994) govori o premiku v načinu razmišljanja: od lokalnega in industrijskega (kjer so bile okoljske izboljšave v industriji posledica zahtev pristojnih lokalnih oblasti) h globalnemu in družbenemu (kjer morajo biti rešitve sprejete na podlagi sodelovanja med različnimi javnostmi: nacionalnimi in lokalnimi oblastmi, predstavniki industrije in predstavniki družbe, to je končnimi porabniki) (po Drevenšku, 2002, str. 831).

2.1.1.4 Hrup

Hrup v okolju je vsak nezaželen ali škodljiv zunanji zvok, ki ga povzročajo človekove aktivnosti, vključno s hrupom, ki ga oddajajo prevozna sredstva v cestnem, železniškem in zračnem prometu ter naprave na območjih z industrijsko dejavnostjo. Vir hrupa v okolju je tudi naprava, katere obratovanje zaradi izvajanja industrijske, obrtne, proizvodne, storitvene in podobne dejavnosti ali proizvodne dejavnosti v kmetijstvu ali gozdarstvu povzroča v okolju stalen ali občasen hrup (MOP, 2010).

Zakonodaja za vse vire hrupa predpisuje mejne vrednosti kazalcev hrupa (mejne ravni hrupa), ki jih obratovanje vira sme povzročati v okolju. Mejne ravni hrupa so različne za celotno obremenitev s hrupom, za hrup, ki ga povzroča cestni ali železniški promet in za hrup, ki ga povzročajo naprave. Mejne ravni hrupa so odvisne tudi od namembnosti prostora, na katerem je mesto ocenjevanja (Epi spektrum, 2010).

Hrup v naravnem in življenjskem okolju narašča, pri čemer hrup v urbanih okoljih v splošnem presega hrup v ruralnem okolju, saj število prebivalstva v urbanem okolju narašča približno dvakrat hitreje kot v neurbanem okolju. Najpomembnejši dejavnik okoljskega hrupa je cestni promet. V zadnjih letih se je drastično povečalo število registriranih motornih vozil, bistven povzročitelj hrupa v mestih so tudi zastarela vozila (predvsem mestnega potniškega prometa). Po podatkih meritev hrupa v Ljubljani je širše območje središča mesta hrupno nadpovprečno obremenjeno. Ocenjeno je, da živi na teh območjih okoli 50.000 prebivalcev, kar je približno petina prebivalcev Ljubljane (ARSO, 2003).

2.1.1.5 Tla

Tla so opredeljena kot zgornji del zemeljske skorje, sestavljena iz mineralnih in organskih snovi, vode, zraka in živih organizmov, sožitje žive in nežive narave, ki omogoča obstoj vseh kopenskih organizmov. Tla so življenjski prostor mnogih organizmov, za primarne producente so vir hranil in vode ter medij, v katerem najdejo fizično oporo. Proizvedena biomasa se v zapletenih in medsebojno povezanih snovnih in energetskih sistemih kroženja vrača nazaj v tla, kjer se z razgradnjo spreminja v mineralne snovi. Zaradi izjemno počasnega nastajanja tal so ta neobnovljivi oziroma le delno obnovljivi naravni vir, s katerim je potrebno racionalno (trajnostno) gospodariti. Tla kot naravni vir ogrožajo:

- erozija (vetrna, vodna),
- onesnaževanje (točkovno in razpršeno),
- poselitev,
- zmanjšanje deleža organske snovi,
- salinizacija,
- povečanje kislosti tal,

- zmanjšanje biološke pestrosti
- zbitost tal.

Nekatere posledice degradacije so vidne (erozija, poselitev), druge manj (onesnaženost, biološka pestrost), vendar ravno tako ogrožajo človekov obstoj. Vzroki onesnaženosti tal so emisije iz industrijske proizvodnje, intenzivnega kmetijstva, odlaganja odpadkov, kurišč in prometa. V tleh se nalagajo organske in anorganske nevarne snovi, ki ostajajo v njih tudi po prenehanju onesnaževanja, saj nekatere le počasi razpadajo ali se iz tal izločajo. Stanje kakovosti tal je potrebno spremljati, saj le na ta način lahko pravočasno ukrepamo oziroma usmerjamo človekovo dejavnost tako, da ima čim manjši negativen vpliv na tla in okolje (NPVO, 2004).

Ukrepi za kakovost tal se lahko uresničujejo le, če ima kmetijstvo na voljo dovolj obdelovalnih zemljišč. V Sloveniji je trenutno premalo njiv za pridelovanje hrane, zato je treba preprečiti nadaljnje spreminjanje najboljših kmetijskih zemljišč v nekmetijske namene. Površina njiv se je v obdobju 1991–2003 intenzivno krčila, tako da jih je ostalo le še 850 m² na prebivalca (Svet za varstvo okolja RS, 2005).

2.1.1.6 Transport

Obseg prometa je v Evropi v devetdesetih letih hitro rasel, vendar k onesnaževanju zraka ni prispeval toliko, kolikor bi pričakovali. Onesnaževanje se je zmanjšalo predvsem na račun tehnoloških izboljšav, obnove voznega parka in zmanjšanje obsega transporta. V EU je prometni sektor drugi največji porabnik energije (30 % celotne porabe energije) in je zato pomemben vir emisij toplogrednih plinov. Povečano povpraševanje pa cestnem in zračnem prevozu je povzročilo, da so se prometna vprašanja uvrstila na vrh obravnavanih tem, povezanih z okoljem.

Okoljski predpisi za goriva in vozila so pomagali precej znižati nekatere učinke na enoto prevoza, zlasti onesnaževanja zraka. Vendar pa takšna učinkovitost ni zadoščala za ublažitev efekta hitro rastočega obsega prometa in infrastrukture na emisije toplogrednih plinov in hrup. Poleg tehnoloških rešitev so potrebne tudi bolj povezane prometne in okoljske strategije, ki bi omejile naraščanje prometa in spodbudile uporabo okolju prijaznejših načinov, kar sta dva od ključnih ciljev trajnostnega razvoja EU.

Prostovoljni sporazum med avtomobilskimi proizvajalci in Evropsko komisijo, katere cilj je znižati povprečne emisije CO₂ pri novih avtomobilih, ki se prodajajo na trgu EU, je prispeval k 2 % izboljšanju energetske učinkovitosti pri celotnem avtomobilskem parku EU (Evropska Agencija za okolje, 2003).

Cilji EU v zvezi s transportom (Evropska komisija, 2010):

- promocija uporabe javnega prevoza,
- proizvodnja okolju prijaznih vozil,
- promocija uporabe okolju prijaznih goriv.

2.1.1.7 Energija

Skupna poraba energije in z njo povezane obremenitve okolja so se v devetdesetih letih v Evropi zmanjšale, kar pomeni, da je znašala letna poraba 3,9 tone nafte na prebivalca. Večja uporaba obnovljenih virov ter ukrepi za učinkovitejšo rabo energije pomagata zniževati vplive na okolje, vendar pa bo potrebno narediti več, ko bo prišlo do načrtovanega opuščanja jedrske energije.

V Evropi je glavni vir emisij toplogrednih plinov in drugih emisij raba energije. Skupna emisija toplogrednih plinov, ki je povezana z energijo, se je v Evropi v devetdesetih letih precej zmanjšala, predvsem zaradi gospodarskih težav in prestrukturiranja držav Srednje in Vzhodne Evrope. Pričakuje se, da se bo poraba energije znova povečala, ko se bo izboljšal položaj gospodarstev.

Emisije onesnaževalcev zraka iz energetskega sektorja so se bistveno zmanjšale, kar gre pripisati prehodu na čistejša goriva, čiščenju dimnih plinov in gospodarski preobrazbi.

Delež obnovljivih virov se je povečal, vendar še vedno ostaja na nizki ravni in v njem še vedno prevladujeta energija vode in energija biomase. Potrebna je veliko hitrejša rast na področju novih obnovljivih virov energije, kot sta sončna in vetrna energija, ker bo sicer načrtovano ukinjanje jedrske energije pripeljalo do povečane porabe fosilnih goriv in posledično do povečanja ogljikovega dioksida (Evropska Agencija za okolje, 2003).

Primarni cilji EU glede energije so (Evropska komisija, 2010):

- nadomestitev fosilnih goriv z obnovljivimi viri energije,
- promocija proizvodnje toplote iz obnovljivih virov energije,
- tehnološke izboljšave pri proizvodnji motornih vozil.

2.1.2 NALOGE NA PODROČJU VARSTVA OKOLJA

V direktoratu za okolje, v Sektorju za preprečevanje onesnaževanja okolja, opravljajo sistemske in razvojne naloge na področjih ravnanja z odpadki, industrijskega onesnaževanja in preprečevanja industrijskih nesreč, varstva zraka, preprečevanja onesnaževanja z odpadno vodo, hrupom in elektromagnetnim onesnaževanjem. V okviru sektorja se oblikujejo tudi politike in strategije na področjih okoljskih tehnologij, integralne okoljske politike do proizvodov, sistemov ravnanja z okoljem in podeljevanjem znaka za okolje, ki vključujejo sistemske rešitve vzpodbud predvsem za mala in srednja podjetja. Sektor tudi aktivno sodeluje pri razvoju zakonodaje in drugih instrumentov EU ter njihovi uveljavitvi v Sloveniji (MOP, 2010).

Naloge na področju ravnanja z odpadki se nanašajo na iskanje rešitev pri urejanju ravnanja z odpadki, pripravo predpisov, spremljanje njihovega izvajanja ter prenos izvajanja teh predpisov na Agencijo RS za okolje. Področje ravnanja z odpadki obsega predvsem naloge s področja urejanja komunalnih, gradbenih in nevarnih odpadkov in ostalih vrst odpadkov (iz katerih so izključeni radioaktivni odpadki).

Sistemske in razvojne naloge na področju industrijskega onesnaževanja se nanašajo na sistemske rešitve za zmanjševanje, omejevanje in preprečevanje prekomernega industrijskega onesnaževanja, izdelavo strokovnih podlag za predpise in njihovo vzdrževanje na tem področju, spremljajo se emisije in sanacijski programi kot tudi izvajanje predpisov ter prenos izvajanja teh predpisov na Agencijo RS za okolje. Vsebinski okvir področja industrijskega onesnaževanja določajo strokovne naloge, ki se nanašajo na onesnaževanje, ki nastane zaradi proizvodnih dejavnosti, energetike, kmetijstva, prometa, zdravstva, predvsem je to urejanje onesnaževanja iz industrijskih obratov, velikih kurilnih naprav, hlapljivih organskih spojin, vpliva srednjih in malih podjetij na okolje skupaj z ustreznim sistemom spodbud za zmanjševanje tega vpliva, eko industrije ipd. Urejanje onesnaževanja zaradi energetike zajema spremljanje energijskih bilanc in emisij ter sodelovanje pri energetske strategiji. V koordinaciji z ministrstvom, pristojnim za

kmetijstvo, se opravljajo naloge s področja kmetijskega onesnaževanja, ki obsegajo predvsem spremljanje emisij farm (MOP, 2010).

Posebno skupino nalog predstavlja vzpostavitev sistema preprečevanja velikih industrijskih nesreč, priprava strokovnih podlag za predpise s tega področja, sistemsko spremljanje njihovega izvajanja ter prenos izvajanja teh predpisov na Agencijo RS za okolje. Poleg tega sektor izvaja tudi sistemske in razvojne naloge na področjih varstva zraka, preprečevanja onesnaževanja z odpadno vodo, hrupom in elektromagnetnim onesnaževanjem, ki se nanašajo na sistemske rešitve varstva okolja s teh področij; izdelavo strokovnih podlag za predpise in njihovo vzdrževanje, kot tudi sistemsko spremljanje njihovega izvajanja ter prenos izvajanja teh predpisov na Agencijo RS za okolje (MOP, 2010).

2.2 OKOLJSKI STANDARDI V EU

Okoljska politika Evropske unije temelji na prepričanju, da gospodarska rast, družbeni napredek in varstvo okolja prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja. So tudi medsebojno povezani. Med njimi je treba najti natančno ravnovesje, če želimo v Evropi in po svetu doseči trajnostni razvoj, da bodo tudi prihodnji rodovi uživali boljšo kakovost življenja. Danes so največji izzivi za okolje podnebne spremembe, zmanjšanje biotske raznovrstnosti, nevarnost onesnaževanja za naše zdravje, način, kako uporabljamo naravne vire, in prevelika količina odpadkov. EU se teh izzivov loteva s postavljanjem visokih okoljskih standardov ter s spodbujanjem novih načinov dela in čistejših tehnologij (Evropska komisija, 2005, str. 1).

2.2.1 VARSTVO, ZAŠČITA IN IZBOLJŠANJE SVETA OKROG NAS

Okoljski standardi v Evropski uniji so med najstrožjimi na svetu in so v desetletjih nastajanja zajeli najrazličnejša okoljska vprašanja. Glavne prednostne naloge so danes boj proti podnebnim spremembam, ohranjanje biotske raznovrstnosti, preprečevanje zdravstvenih težav zaradi onesnaževanja in odgovorna raba naravnih virov. Vsi ti cilji so sicer povezani z varstvom okolja, vendar spodbujajo tudi inovativnost in podjetništvo, s tem pa gospodarsko rast.

Za nas bi lahko veljalo, kar je rekel že Hipokrat: »Do no harm« (Hippocrates: v Margolis, 1996, str. 165). Spoznavamo, da z naravo ne moremo delati po svoji lastni volji. Narave ne moremo uporabljati kot sredstvo za zadovoljevanje človekovih potreb, želj in interesov, ampak nam mora narava predstavljati lastni notranji pomen (glej Balbus: v Kirn, 1985, str. 77).

Okoljsko politiko razvijajo, sprejemajo, izvajajo in ocenjujejo institucije EU (Evropski parlament, Svet in Komisija) ter nacionalne vlade EU (Evropska komisija, 2005, str. 4).

2.2.1.1 Podnebne spremembe

Podnebne spremembe so ena največjih okoljskih, družbenih in gospodarskih nevarnosti za naš planet. V 20. stoletju je povprečna temperatura površja Zemlje narasla za okrog 0,6 °C. Obstajajo resni dokazi, da lahko večino globalnega segrevanja v zadnjih 50 letih pripišemo človekovim dejavnostim. Pri tem imajo posebno vlogo fosilna goriva, ki nam z zgorevanjem zagotavljajo energijo in transport, saj se pri tem v ozračje sproščajo plini, kot je ogljikov dioksid (CO₂), ki segrevajo Zemljino površje.

Vse višje temperature pomenijo dviganje morske gladine zaradi taljenja ledu na zemeljskih tečajih. Dviganje morske gladine ogroža obalna območja in manjše otoke. Zaradi podnebnih sprememb je vreme bolj nestanovitno, tako da je več neurij in suš, s tem tudi poplav in pomanjkanja vode. Nekatere bolezni, kot je malarija, se bodo razširile na nova območja. Nekatere vrste, ki se niso sposobne prilagajati hitrim spremembam, bodo izumrle. Vzorci pridelave poljščin se bodo spremenili. V nekaterih delih sveta bo ogroženo preživljanje in celo preživetje celotnih skupnosti. V drugih delih bi se lahko korenito spremenilo naravno okolje in način njegove uporabe. Nekatere posledice so že nepopravljive (Evropska komisija, 2005, str. 8).

2.2.1.2 Trgovanje z emisijami

Sistem trgovanja z emisijami je temelj okoljske strategije EU; nagrajuje podjetja, ki zmanjšajo izpuste CO₂, in kaznuje tista, ki prekoračijo dogovorjene količine. Sistem so uvedli leta 2005, v njem pa sodeluje okoli 12.000 tovarn in obratov, ki prispevajo skoraj polovico izpustov CO₂ v EU. CO₂ je med plini glavni krivec za globalno segrevanje. Po tem sistemu vlade EU določijo količine ogljikovega dioksida, ki ga smejo v ozračje spustiti energijsko intenzivne panoge, denimo proizvodnja elektrike, jeklarska in cementna industrija. Če želijo ta podjetja prekoračiti dovoljeno kvoto izpustov, morajo kupiti emisijske kupone pri podjetjih, ki so količino izpustov zmanjšala. Kvote naj bi v prihodnje uvedli tudi za druge panoge, med drugim za letalske družbe in petrokemično industrijo. Države EU bodo svoje izpuste lahko plačale tudi s financiranjem projektov, namenjenih zmanjševanju izpustov CO₂ v državah zunaj EU (Evropa: portal Evropske unije, 2010).

To je zelo praktičen sistem, ki omogoča podjetjem, da izpuščajo toliko emisij toplogrednih plinov, za kolikor imajo dovoljenj oz. kuponov. Podjetja so zainteresirana, da jim kuponi ostanejo (se pravi, da ustvarijo manj izpustov, kot pa imajo dovoljenj) in jih lahko prodajo po tržni ceni tistim podjetjem, ki so imela izpustov več, kot pa imajo kuponov. Zasluzki, ki jih podjetja dobijo s prodanimi kuponi, jih stimulirajo do te mere, da razvijajo in uporabljajo okolju prijazne tehnologije.

Shema dopušča visoko stopnjo fleksibilnosti brez neugodnih posledic za okolje, poleg tega pa vzpodbujajo razvoj tehnologij. Trgovanje z emisijami mora (Evropa: portal Evropske unije, 2010):

- zagotoviti enake postopke za vsa podjetja primerljive velikosti,
- minimizirati možnosti za škodljivo konkurenco,
- zagotoviti sinergijo z obstoječo zakonodajo.

2.2.1.3 Biotska raznovrstnost

Evropska unija se je zavezala, da bo do leta 2010 ustavila izginjanje ogroženih vrst in habitatov v EU. Za uresničitev tega cilja bo potrebno veliko dela. Politike in zakonodaja so pripravljene, treba pa je poskrbeti za njihovo izvedbo v čim večjem obsegu. Človek in njegovi posegi v naravno okolje ogrožajo rastline, živali in mikroorganizme. Razlogi so med drugim tudi slabo načrtovanje, potratna raba zemljišč, prekomerni ribolov in intenzivno kmetovanje, ki zahteva visoko raven uporabe pesticidov.

Za preživetje, na primer, potrebujemo ptice, saj so življenjsko pomemben člen v naravnih ekosistemih, kot so gozdovi, mokrišča in morsko okolje. Toda skoraj polovici evropskih vrst ptic grozi izumrtje oziroma velik upad njihovega števila. Študija o 23 vrstah navadnih domačih ptic in 24 vrstah navadnih gozdnih ptic v 18 evropskih državah je pokazala, da se

je njihovo število med letoma 1980 in 2002 zmanjšalo za 71 %. Ptice so dokazano dober kazalec splošnega stanja biotske raznovrstnosti, zato je njihov upad opozorilni znak.

Skrb za evropsko krajino in prostoživeče živali ni samo vprašanje varstva okolja za našo rekreacijo. Naš življenjski prostor pomaga blažiti podnebne spremembe (saj gozdovi absorbirajo ogljik), preprečuje erozijo (ki povzroča poplavljanje) ter zagotavlja naravne vire za industrijo in proizvodnjo energije (Evropska komisija, 2005, str. 11).

Cilji in ukrepi v Nacionalnem programu varstva narave (NPVN) so postavljeni na podlagi ocene stanja ohranjenosti narave. Ocene so bile pripravljene v okviru priprave Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji za obdobje 2005–2012 in v okviru prevzemanja zakonodaje EU s področja ohranjanja narave (NPVO, 2004).

Kvaliteta slovenske narave je zlasti visoka biotska raznovrstnost, saj je Slovenija po biotski raznovrstnosti ena izmed izstopajočih držav v Evropi, kar ugotavljajo na osnovi različnih metodologij domači kot tuji strokovnjaki. Slovenija ima v primerjavi z državami EU še več območij z ohranjenimi habitatnimi tipi, ki so posledica ekstenzivne kmetijske rabe in sonaravnega, večnamenskega in trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Ogroženih je kljub temu na primer 10 % vseh praprotnic in semenk ter 56 % vretenčarjev (sesalci, ptiči, plazilci, dvoživke, ribe); najbolj ogroženi habitatni tipi pa so podzemski, obalni in morski, stoječe in tekoče vode, suha in vlažna travišča. Največjo odgovornost za ohranjanje biotske raznovrstnosti nosi Slovenija pri endemičnih vrstah, njihovih habitatih in habitatnih tipih, ki izginjajo tako pri nas kot v Evropi (obalne, morske in celinske vode, barja in močvirja, mokrotna in vlažna travišča, podzemeljski habitatni tipi).

Odgovornost za ohranjanje biotske raznovrstnosti se kaže v deležu varovanih in zavarovanih območij. Tako je kar 47,7 % Slovenije določene kot ekološko pomembno območje. Od teh območij sta dve tretjini vključeni v evropsko omrežje NATURA 2000, ki zajema tako 35,5 % ozemlja države. Območij zavarovane narave je približno 10 %. Širših zavarovanih območij (parkov) na državni ravni je 5, na lokalni ravni pa še 35 (NPVO, 2004).

2.2.1.4 Zdravo okolje

Hrup, kopalne vode, redke vrste, ravnanje ob naravnih nesrečah so le nekatera področja v obsežni okoljski zakonodaji, ki jo je skozi desetletja izoblikovala Evropska unija. Po teh predpisih, ki določajo zdravstvene standarde za onesnaževala, morajo države EU nadzorovati onesnaževala in ustrezno ukrepati, kadar stopnja onesnaženosti pomeni nevarnost za zdravje.

Med zadnjimi ukrepi Evropske komisije na tem področju so zavezujoče omejitve za izpuste trdnih delcev (t.i. PM_{2.5}), sprejete leta 2008. Mikroskopsko majhni delci povzročajo bolezni dihal, nahajajo pa se predvsem v izpušnih plinih avtomobilov in tovornjakov. Novi predpis bo začel veljati leta 2011, po njem pa bodo morale države EU do leta 2020 znižati delež trdnih delcev v urbanih okoljih povprečno za 20 % (glede na delež leta 2010).

2.2.1.5 Trajnostni razvoj

Eden najpomembnejših ciljev EU je že dolga leta trajnostni razvoj. Prvo strategijo trajnostnega razvoja iz leta 2001 so voditelji EU dopolnili leta 2006, odpravili pomanjkljivosti in upoštevali novo stvarnost. Spremenjena strategija je tesno povezana z energetske politiko in bojem proti podnebnim spremembam. Poudarja predvsem pomen,

ki ga imajo izobraževanje, raziskave in javno financiranje pri uresničevanju trajnostnega razvoja in porabe. Evropska unija je zavezana trajnostnemu razvoju, kar pomeni, da bo prihodnjim rodovom omogočil boljšo kakovost življenja, ne samo v Evropi, ampak vsemu svetu. Trajnostni razvoj tako vključuje varstvo in izboljšanje kakovosti okolja. Na globalni ravni to pomeni varovanje zmožnosti Zemlje za vzdrževanje življenja v vsej raznovrstnosti in spoštovanje omejitev naravnih virov planeta. Z varstvom okolja EU ne odpravlja le perečih problemov, ampak upošteva tudi želje svojih državljanov. Raziskave dosledno kažejo, da velika večina državljanov EU od oblikovalcev politik pričakuje, da namenjajo okoljski politiki toliko pozornosti kot gospodarski oziroma socialni politiki (Evropska komisija, 2005, str. 3).

Giddens je kritičen do definicije trajnostnega razvoja, ker ne poznamo potreb bodočih generacij, prav tako ne vemo, kakšen vpliv bo imel tehnološki razvoj glede na vire. Sklepa, da se je ravno zato razvilo preko štirideset opisov te definicije. Zato trajnostnega razvoja ne smemo jemati kot natančno formulo, ampak le kot vodilo in usmerjevalni člen (glej Giddens, 2000, str. 62–63). Skušamo delovati v korist vseh, zato bi bilo potrebno, da najdemo najprimernejšo rešitev, ki bo v zadostni meri zadovoljevala tako stališča zagovornikov kot nasprotnikov in bo imela kar najmanj posledic na okolje sedanjih in tudi prihodnjih generacij.

V zadnjem času je veliko razprav o klimatskih spremembah, onesnaženosti vode, zraka in tal. Tako se je v podjetjih razvilo stališče o trajnostnem razvoju. To je razvoj, ki skrbi za sedanje potrebe in ob tem ne škoduje prihodnjim generacijam. Evropski sporazum uvršča uravnotežen in trajnostni razvoj med glavne cilje Evropske unije. Zahteve okolja morajo biti vključene v politiko in aktivnosti skupnosti, še posebej promocija trajnostnega razvoja. Nov strateški cilj EU, ki je bil postavljen na lizbonskem Evropskem svetu, navaja, da je potreben razvoj konkurenčnega in dinamičnega, na znanju temelječega gospodarstva, ki je sposobno trajnostne ekonomske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno povezanostjo.

2.2.2 FINANCIRANJE IN SUBVENCIJE EU

Evropska unija pomaga s finančnimi sredstvi in subvencijami številnim projektom in programom. Sredstva, ki predstavljajo približno 20 % proračuna EU, se dodelijo zlasti na naslednja področja (Evropska komisija, 2010):

- raziskave,
- izobraževanje in usposabljanje,
- promet in energetika.

Večino ozemlja Evropske unije pokrivajo kmetijska gospodarstva in gozdovi in so bistvenega pomena za zdravje njenih prebivalcev in gospodarstvo. Skupna kmetijska politika zagotavlja usklajenost kmetijstva z varovanjem okolja. Pomaga razvijati gospodarsko in družbeno življenje na podeželju in ima pomembno vlogo pri spopadanju z novimi izzivi, kot so podnebne spremembe, gospodarjenje z vodami, energija iz biomase in biotska raznovrstnost. Ob izrednih dogodkih v okolju zagotavlja EU pomoč s svojim solidarnostnim skladom. Taki dogodki vključujejo gozdne požare, poplave, razlitja nafte in kemično onesnaženje vodnih poti.

Finančna sredstva iz programa, znanega kot LIFE, so namenjena okoljskim projektom, ki olajšujejo uvedbo novih ukrepov politik, s katerimi se dokazujejo in razširjajo najboljše prakse ali pomagajo ohranjati omrežje zavarovanih območij Natura 2000. Financiranje v okviru programa LIFE je dostopno tudi nekaterim sosedam EU. Projekti obsegajo varstvo

črnomorskih delfinov v Romuniji in trajnostni razvoj prometa v Tirani, glavnem mestu Albanije (Evropska komisija, 2005, str. 21).

Seveda moramo poskrbeti, da okoljska politika temelji na znanosti in znanju. Velik del potrebnih informacij izvira iz raziskovalnih programov, ki se financirajo v okviru večletnih okvirnih programov EU za raziskave in tehnološki razvoj. Ti programi so pomagali že več sto državnim projektom na številnih področjih, kot so na primer nevarnost kožnega raka, zmanjševanje biotske raznovrstnosti zaradi tanjšanja ozonskega plašča nad Arktiko; vloga zelenih površin pri zagotavljanju kakovostnega mestnega okolja; programska oprema, ki omogoča hitrejšo prepoznavanje onesnaženih območij; boljše metode za spremljanje kakovosti vode in cenejša sončna energija (Evropska komisija, 2005, str. 21).

2.2.3 OKOLJSKI PROJEKTI (KOHEZIJSKI SKLADI)

Kohezijski sklad (KS) je poseben sklad EU, ki deluje v okviru regionalne oz. kohezijske politike EU za pomoč državam članicam, ki morajo nameniti velik del sredstev izboljšanju okolja in razvoju prometne infrastrukture. KS je finančni instrument kohezijske politike EU, s katero EU spodbuja in podpira razvoj držav članic in na ta način prispeva k zmanjšanju razlik v razvitosti oz. zmanjševanju ekonomskih ter socialnih neskladij med državami EU ter tako vpliva na bolj uravnotežen razvoj EU kot celote. Iz Kohezijskega sklada se sofinancirajo le veliki infrastrukturni projekti za področje okolja, prometa in trajnostne rabe energije. V skladu z merili za sofinanciranje iz Kohezijskega sklada je do pomoči upravičen samo javni sektor. Za Kohezijski sklad velja, da je teritorialna osnova država članica EU in ne regija, kot to velja pri strukturnih skladih (tj. Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad), (MOP, 2010).

Kohezijski sklad je poseben sklad EU, ki deluje v okviru regionalne oz. kohezijske politike EU za pomoč državam, ki morajo nameniti velik del sredstev izboljšanju okolja in razvoju prometne infrastrukture. Cilj Kohezijskega sklada EU je zmanjšanje ekonomskih ter socialnih neskladij med državami članicami in stabiliziranje posameznih gospodarstev ter družb.

2.2.3.1 Finančna sredstva

Skupna vrednost, ki je v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture (v nadaljevanju OP ROPI) rezervirana za projekte Kohezijskega sklada v letih od 2007–2013, znaša 1.411 mio EUR, od tega je projektom na področju okolja ter trajnostne rabe energije namenjenih 690,9 mio EUR, kot je prikazano v Tabeli 1, ostala sredstva pa so namenjena projektom na področju prometa ter tehnični pomoči. Zgornja meja sofinanciranja znaša 85 % upravičenih izdatkov.

Tabela 1: Podrobnejša razdelitev sredstev

OP ROPI – KS za okolje	razvojna prioriteta	Sredstva EU (v EUR) 2007–2013
ravnanje s komunalnimi odpadki	IV.	205.568.426
varstvo okolja – področje voda	V.	325.483.339
odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod		102.784.212
oskrba s pitno vodo		148.466.085
zmanjšanje škodljivega delovanja voda		74.233.042
trajnostna energija	VI.	159.886.553
skupaj		690.938.318

Vir: MOP, 2010

2.3 RAVNANJE Z ODPADKI

Čeprav se je zaradi zakonodaje EU ravnanje z odpadki v zadnjih tridesetih letih bistveno izboljšalo, se skupna količina odpadkov povečuje skoraj tako hitro kot gospodarska rast. Ravnanje z odpadki tako ostaja izziv, saj zapravljamo vire, ko jih ob koncu uporabe spremenimo v odpadke. Raba virov je že trideset let pomembno vprašanje v razpravah o evropski okoljski politiki. Negospodarna raba virov ogroža nosilnost planeta in ekosistemske storitve, na katerih temeljita gospodarska blaginja in rast.

Sedanji izziv je, kako omogočiti gospodarsko rast in hkrati preprečiti, da bi se stanje okolja poslabšalo. Postati moramo družba, ki gospodarno ravna z viri, ustvari čim manj odpadkov in jih čim več reciklira. Tako bomo uresničili splošni cilj: zmanjšali negativne posledice nepremišljene uporabe naravnih virov, podnebne spremembe in prekomerno izkoriščanje virov.

Komisija je za doseg te ciljev predlagala dve dolgoročni strategiji: strategijo za preprečevanje in recikliranje odpadkov ter strategijo za trajnostno rabo naravnih virov. Obe se že izvajata. Strategiji sta tesno povezani: rabljeni viri postanejo odpadki, ki pa še vedno vsebujejo surovine in energijo in jih zato lahko recikliramo v nove vire. Pravzaprav je kopičenje odpadkov znak neučinkovite rabe virov, zato so politike ravnanja z odpadki tako pomembne za uveljavitev gospodarne rabe virov. Strategija ravnanja z odpadki je uvedla pripravo nacionalnih programov preprečevanja odpadkov, utrdila trg za dejavnosti recikliranja ter poenostavila in posodobila zakonodajo EU o odpadkih, zlasti okvirno direktivo o odpadkih. Uveljavila je koncept življenjskega cikla izdelkov, ki si prizadeva za ekološkost izdelka v celotnem življenjskem ciklu, od proizvodnje, uporabe do odpadka (Potočnik, 2011).

Strategija rabe virov je načrtala novo pot. Poudarja znanje, razvoj orodij za spremljanje in strateške pristope v posebnih gospodarskih sektorjih ter na nacionalni in mednarodni ravni v zvezi s preprečevanjem negospodarne rabe virov. Če želimo upoštevati potrebe okolja in gospodarstva, je pot jasna: manj odpadkov, več recikliranja in trajnostna raba naravnih virov. Ravnanje z odpadki zajema zbiranje, prevažanje, predelavo in odstranjevanje odpadkov, vključno s kontrolo tega ravnanja. Večina kemičnih snovi ni škodljivih za ljudi in okolje, nekatere pa so. Odlaganje teh je največji problem. Ne glede na to, ali jih izpustijo v zrak, odložijo pod zemljo, v vodo, celo zažgejo, ostajajo kemični odpadki še vedno grožnja okolju in zdravju ljudi (glej Ferfila, str. 390).

Onesnaževanje preprečuje uporabo okolja s strani ljudi na različne načine. Zrak postane škodljiv za dihanje, še zlasti za ljudi z dihalnimi obolenji. Voda postane neprimerna za pitje. Ribe, živeče v onesnaženih morskih in sladkovodnih okoljih, niso več primerne za hrano ljudem. Zaradi industrijskega onesnaževanja je npr. v sedemdesetih letih jezero Erie v ZDA skoraj v celoti odmrlo. Onesnaževanje lahko poškoduje tudi gozdove, kmetijske pridelke, naravne znamenitosti, celo razgledne točke. V osemdesetih letih je bila onesnaženost ozračja okoli Velikega kanjona tolikšna, da je bilo skoraj nemogoče videti na drugi breg (Ferfila, 2001, str. 387).

V Evropski uniji vsako leto ustvarimo približno 3,5 tone trdnih odpadkov na vsakega državljan. Večino teh odpadkov se bodisi odvrže na odlagališča bodisi sežge v sežigalnicah. Oba načina povzročata škodo okolju. Odlagališča odpadkov zasedajo vedno več dragocenih zemeljskih površin, poleg tega pa onesnažujejo zrak, vodo in tla, iz njih pa se v ozračje sproščajo toplogredni plini. Zato je priporočljiva čim večja uporaba alternativnih odlagališč. Te vključujejo preprečevanje nastajanja odpadkov, učinkovitejše recikliranje in kakovostno kompostiranje. Druga možnost je sežiganje; pri tem pa je treba uporabljati najboljše tehnologije v skladu s predpisi EU. To zagotavlja, da se občutno zmanjšajo emisije škodljivih onesnaževalcev, kot so dioksini, in da s postopkom sežiganja proizvajamo energijo za pridobivanje elektrike in za ogrevanje. EU je uvedla že številne ukrepe za zmanjšanje količine odpadkov, namenjenih dokončnemu odstranjevanju. Določila je cilje glede količine odpadne embalaže, ki jo je treba reciklirati, in sprejela predpise o odstranjevanju baterij, električnih in elektronskih odpadkov (npr. računalnikov), vozil in pnevmatik. EU spodbuja tudi tehnologije za stiskanje odpadkov, namenjenih končni odstranitvi (Evropska komisija, 2005, str. 15).

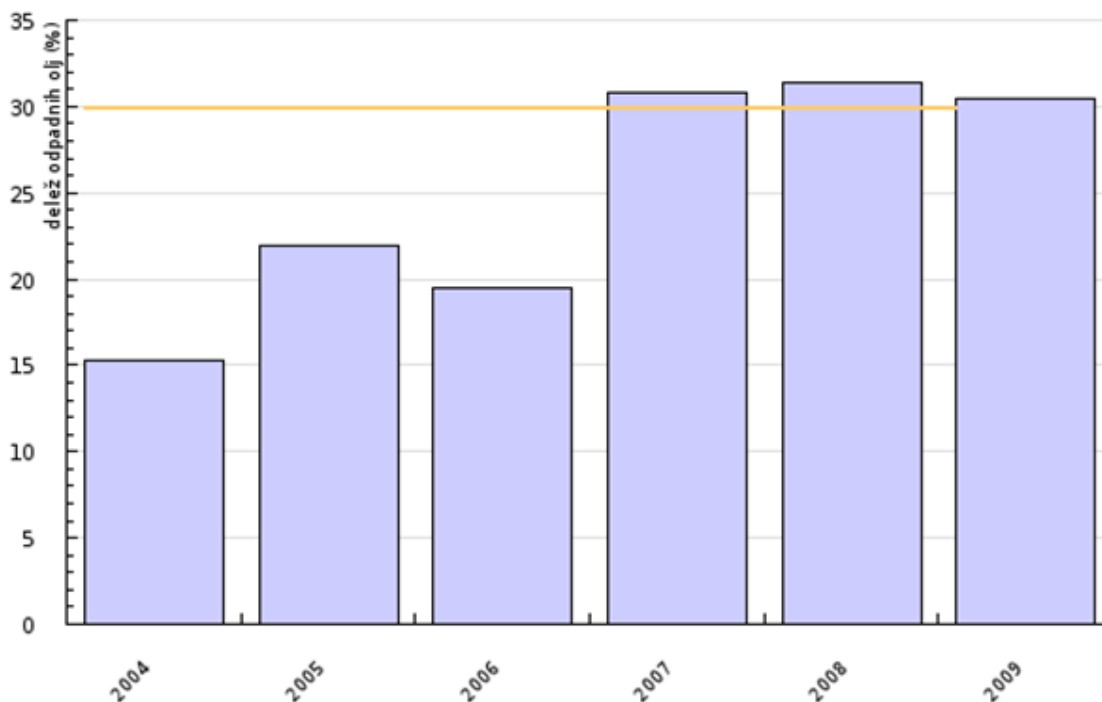
V snovno izrabo naj bi skupaj z recikliranjem usmerili vsaj 50 % papirja/kartona, umetnih mas, kovin in stekla. V ta namen naj bi vzpostavili infrastrukturo za ločen zajem uporabnih frakcij, razvrščanje in varno končno oskrbo preostankov ter vzpostavili trg za reciklirane materiale. Za doseganje ciljev so poleg uveljavitve dodatnih predpisov in standardov v EU opredelili še druge dejavnosti kot evidentiranje odpadkov po verigi od nastanka do končne oskrbe, uvajanje ekonomskih vzpodbud in drugih instrumentov ter prepoved odlaganja določenih vrst odpadkov. Na področju ravnanja z odpadki je v prihodnje pričakovati usmeritev v upravljanje s snovnimi tokovi z obsežnimi in sistemsko povezanimi ukrepi, ki znatno presegajo ozke politične in gospodarske okvire ravnanja z odpadki. Nekatere rešitve in predpisani ukrepi v EU že sledijo novejšim pogledom na ravnanje z odpadki:

- **O ravnanju z embalažo in odpadno embalažo urejuje Direktiva (94/62/EC)** in (94/64/EC). Cilj te direktive je uskladitev nacionalnih predpisov za ravnanje z embalažo in odpadno embalažo, da se prepreči njen vpliv na okolje vseh držav članic kot tudi tretjih držav ali da se tak vpliv zmanjša, s čimer se zagotovi visoka raven varstva okolja; po drugi strani pa se zagotovi delovanje notranjega trga in se preprečijo trgovinske ovire kot tudi izkrivljanje in omejevanje konkurence v Skupnosti.
- **O odstranjevanju odpadnih olj urejuje Direktiva (75/439/EGS)**. Ta določa, da mora biti v članicah zagotovljeno zbiranje in odstranjevanje odpadnih olj (prednost ima odstranjevanje olj z regeneracijo ali sežiganjem, ki ni namenjeno uničenju).

2.3.1 RAVNANJE Z ODPADNIMI OLJI V SLOVENIJI

V Sloveniji je osnovni sistem zbiranja, predelave in odstranjevanja odpadnih olj vzpostavljen. Potrebna je še njegova nadgradnja v smislu vzpostavitve/postavitve dodatnih objektov za prevzemanje (prevzemna mesta) in zbiranje (zbirni center) odpadnih olj, s čimer bi se obstoječa stopnja zbiranja odpadnih olj do konca leta 2006 povišala od sedanjih 35 % na 50 % nastalih količin odpadnih olj oziroma bo letna količina zbranih odpadnih olj večja od 30 % letne količine prodanih mazalnih olj (ARSO, 2010).

Grafikon 1: Količine zbranih odpadnih olj glede na količine olj danih na trg z dajatvami

Vir: ARSO, 2010

Tabela 2: Količine zbranih odpadnih olj glede na količine olj danih na trg z dajatvami

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
dano na trg	T	10.201	20.819	20.382	21.593	21.901	18.520
zbiranje	T	1.554	4.561	3.967	6.661	6.873	5.643
zbiranje	%	15,23	21,91	19,46	30,85	31,38	30,47

Vir: ARSO, 2010

Delež zbranega odpadnega olja je glede na količino prodanega olja od leta 2004 iz 15 % zrasel na 30 % v letu 2007, kar je tudi cilj. Tudi v letih 2008 in 2009 se je ta delež gibal nad 30 %. V zadnjih letih se povečuje tudi predelava oz. sežig odpadnega olja glede na odstranjeno olje, kar kaže na uporabo tega odpadka kot vira dodatnega energenta. V letu 2004 je bilo predelanega 4145 t odpadnega olja, odstranjenega pa 134 t.

Količina olja, danega na trg, narašča in je v letu 2007 znašala 21.593 t, kar je dvakrat več kot v letu 2004. Povišuje se tudi delež zbranega odpadnega olja, glede na prodano. Leta

2004 je znašal 15,3 %, v letu 2006 se je povišal na 19,5 %, v letu 2007 pa je bil delež zbranega odpadnega olja glede na prodano 30,9 %. V letu 2007 smo tako dosegli cilj iz Operativnega programa (ARSO, 2010).

Cilj je povečevanje evidentiranih količin zbranih odpadnih mineralnih ali sintetičnih olj na več kot 30 % letne količine mazalnih olj in tekočin, danih na trg (pridobljenih, uvoženih in proizvedenih v RS), za katere je bilo potrebno plačati okoljske dajatve in povečevanje količine predelanega odpadnega olja glede na količino odstranjenega odpadnega olja (sežig odpadnega olja), (ARSO, 2010).

2.3.2 RAVNANJE Z EMBALAŽO IN ODPADNO EMBALAŽO V SLOVENIJI

Direktiva EU (94/62/EC) določa minimalne cilje glede predelave in reciklaže, ki jih mora doseči vsaka država članica v določenem času. Slovenija je kot nova članica morala doseči cilje, ki so veljali za države EU-15 za leto 2001, do leta 2007, cilje, ki so za EU-15 veljali do leta 2008, pa do leta 2012 (ARSO, 2010).

Do 31. decembra 2007 so za Slovenijo veljali naslednji cilji (ARSO, 2010):

- predelava: od 50 % do 65 % celotne mase odpadne embalaže;
- reciklaža: od 25 % do 45 % celotne mase odpadne embalaže in od tega najmanj 15 % mase posamezne vrste embalažnega materiala.

Do 31. decembra 2012 veljajo naslednji cilji (ARSO, 2010):

- predelava: najmanj 60 % celotne mase odpadne embalaže;
- reciklaža: od 55 % do 80 % celotne mase odpadne embalaže ter po posameznih embalažnih materialih: 60 % za steklo, 60 % za papir in karton, 50 % za kovine, 22,5 % za plastiko in 15 % za les.

Količina nastale odpadne embalaže narašča. Leta 2008 je nastalo 215.110 ton odpadne embalaže oz. 106 kg odpadne embalaže na prebivalca. Predelane je bilo 54 %, reciklirane pa 49 % odpadne embalaže (glej Tabela 3 in 4), vendar bo potrebno za doseganje ciljev v naslednjih letih povečati tudi predelavo in reciklažo odpadne embalaže, ki nastaja med komunalnimi odpadki (ARSO, 2010).

Tabela 3: Delež predelane odpadne embalaže in ciljni delež

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	cilj 2012
papir in karton	%	np	np	np	77	77	66	74	66	60
plastika	%	10	14	8	26	34	39	51	43	23
steklo	%	np	np	np	18	41	38	42	76	60
les	%	np	np	np	47	31	39	36	38	15
kovine	%	np	np	np	24	35	19	21	20	50
skupaj (našteti materiali)	%	np	np	np	45	50	46	53	54	np
skupaj (vsa embalaža)	%	8	12	13	43	47	46	53	54	60

Vir: ARSO, 2010

Tabela 4: Delež reciklirane odpadne embalaže in ciljni delež

		2004	2005	2006	2007	2008	cilj 2012
papir in karton	%	76	77	66	69	66	60
drugo	%	2	1	9	51	97	
plastika	%	19	34	39	47	42	23
les	%	5	21	5	21	6	15
kovine	%	24	35	19	21	20	50
skupaj (vsa embalaža)	%	34	45	40	47	49	55

Vir: ARSO, 2010

Kazalec prikazuje količino nastale odpadne embalaže na prebivalca, ločitev povezanosti nastale količine embalaže od bruto domačega proizvoda, količino nastale in predelane odpadne embalaže glede na vrsto materiala ter deleže predelane in reciklirane odpadne embalaže glede na cilje (ARSO, 2010).

Reciklaža za celotne mase odpadne embalaže je bila v Sloveniji v letu 2008 49 %, kar pomeni, da smo bili od cilja za leto 2012, ki narekuje 55–80 % reciklažo, še zelo oddaljeni. Pri posameznih materialih, kot so plastika, papir in karton ter steklo, smo v letu 2008 presegli cilje že za leto 2012, saj smo reciklirali 42,2 % plastike (cilj 22,5 %), 66 % papirja in kartona (cilj 60 %) ter 76 % stekla (cilj 60 %). Najslabši rezultati so bili doseženi pri lesu, saj smo ga reciklirali le 6 % (cilj za 2012 predvideva 15 %), ter kovinah z 20 % recikliranjem (cilj za 2012 je 50 %).

3 SPLOŠNO O OKOLJSKI DAJATVI IN VRAČILO OKOLJSKE DAJATVE

Okoljske dajatve lahko razumemo kot posledico gospodarskih aktivnosti, ki temeljijo na močni tržni ekonomiji in v prizadevanju za vedno večji dobiček neracionalno porabljajo naravne dobrine ter povzročajo dolgoročno degradacijo okolja. Uvedba okoljskih dajatev temelji na obstoju negativnih učinkov na okolje oz. okoljskih eksternalijah, ki so stranski proizvod proizvodnje in porabe in jih podjetja ne vključujejo v stroške rednega poslovanja, krije pa jih družba kot celota. Eksterni stroški se lahko vključijo v stroške rednega poslovanja s pomočjo dajatev na učinke, ki jih imajo ti procesi ali produkti na okolje (Božič Cerar, 2001).

V Sloveniji je uveljavljanje načela »onesnaževalec plača« postalo v zadnjih letih pomemben vir financiranja varstva okolja, zato onesnaževalci v veliki meri, kjer je možno, uveljavljajo oprostitve plačil okoljskih dajatev in sredstva namenjajo za različne investicije v čistejše okolje. V Sloveniji poznamo devet vrst okoljskih dajatev: dajatve za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda, za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, za uporabo mazalnih olj in tekočin, za odlaganje odpadkov na odlagališčih, za izrabljena motorna vozila, za odpadno električno in elektronsko opremo, za odpadno embalažo, za onesnaževanje okolja zaradi uporabe hlapnih organskih spojin ter za izrabljene gume.

Okoljske dajatve, ki so v primarni pristojnosti Ministrstva za okolje in prostor RS, so v Sloveniji urejene z Zakonom o varstvu okolja. Na podlagi teh uredb Vlada RS vsako leto na predlog Ministrstva za okolje in prostor sprejema tudi nekatere sklepe, kot je npr. sklep o določitvi cene za enoto obremenitve okolja z emisijo ogljikovega dioksida za posamezno leto.

Osrednje načelo politike varovanja okolja, na kateri temelji obračunavanje okoljskih dajatev, je »the polluter pays principle« (onesnaževalec plača). Škodo, ki je v okolju nastala zaradi določene ekonomske aktivnosti, naj torej poravnata tisti, ki jo je povzročil, načeloma torej tisti, ki ima korist od te okolju škodljive dejavnosti. Večina prihodkov od okoljskih dajatev je vir državnega proračuna, nekatere oz. del nekaterih pa so prihodek občinskih proračunov in so namenjene financiranju programov varstva okolja, ki so organizirani na lokalni ravni (Ministrstvo za finance, 2011).

3.1 PRIJAVA VSEH DEJAVNOSTI

Proizvajalec in pridobitelj, ki prvič postane plačnik okoljske dajatve, mora pred začetkom opravljanja dejavnosti vložiti prijavo za evidentiranje na določenem obrazcu. V primeru, da prenehajo obstajati ali prenehajo opravljati dejavnost, zaradi katere so dolžne obračunavati in plačevati okoljsko dajatev, v roku 15 dni pred predvidenim prenehanjem opravljanja dejavnosti Carinskemu uradu predloži obvestilo o prenehanju obstoja oziroma opravljanja dejavnosti ravno tako na obrazcu (CURS, 2011).

3.2 OKOLJSKA ZAKONODAJA EU

Okoljska zakonodaja EU se je v desetletjih nastajanja razširila na več kot 200 predpisov. Zdaj je poudarek predvsem na boljšem uveljavljanju. Evropska komisija upravlja ta

kompleksni zakonodajni sklop, pri čemer upošteva mnenje javnosti o okoljskih problemih in širitve Evropske unije.

Večino zakonodajnih besedil predstavljajo direktive, ki jih je treba prenesti v nacionalno zakonodajo. Komisija nadzoruje prenos in izvajanje predpisov, zlasti s poročili in pregledi uspešnosti, smernicami ter financiranjem novih zmogljivosti in okoljskih pobud. Vzpostavlja mreže za izmenjavo izkušenj in sodeluje z nacionalnim sodstvom, ki ima ključno vlogo pri uveljavljanju zakonodaje EU.

V primeru kršitve okoljskih predpisov, če država članica ne sporoči nacionalnih izvedbenih predpisov, če so ti predpisi pomanjkljivi, če ne upošteva sodbe Sodišča Evropske unije, če resno ogroža kakovost okolja, lahko Evropska komisija proti njej pravno ukrepa. V postopku za ugotavljanje kršitev lahko sproži sodni postopek, naloži globo in druge finančne sankcije (Potočnik, 2011).

3.3 KLJUČNE OKOLJSKE DAJATVE ZA PODJETJE OMV V RS

3.3.1 PREDSTAVITEV PODJETJA OMV SLOVENIJA

OMV Slovenija, d. o. o., je podrejena gospodarska družba skupine OMV Aktiengesellschaft, ustanovljene leta 1956. To je največja avstrijska industrijska delniška organizacija ter obenem vodilna integrirana skupina za proizvodnjo nafte in plina v srednji Evropi. V organizaciji OMV so s svojim poslovnim segmentom Rafiniranje in trženje dejavni v 13 srednjeevropskih državah in Turčiji, s poslovnim segmentom Iskanje in črpanje pa v 20 državah na petih celinah. Na slovenskem trgu so prisotni od leta 1992, ko je organizacija OMV AG skupaj z Istrabenzom in Ino ustanovila organizacijo OMV Istrabenz, d. o. o. Leta 2004 je OMV AG postala večinski lastnik organizacije, ki se je nato preimenovala v OMV Slovenija, d. o. o. Njihova osnovna dejavnost je trgovanje z naftnimi derivati, ki jo dopolnjujejo s široko paleto servisnih storitev. Razvejana maloprodajna in veleprodajna mreža organizacije vključuje poslovna središča v vseh večjih slovenskih mestih in več kot sto bencinskih servisih po vsej Sloveniji.

Mreža bencinskih servisov je organizirana po načelu franšiznega poslovanja. Bencinski servisi so v partnerskem upravljanju in jih vodijo partnerji, s katerimi OMV Slovenija, d. o. o., dobro in uspešno sodeluje. Na vseh območjih, kjer delujejo, se dejavno vključujejo v lokalna dogajanja, saj je eno izmed njihovih temeljnih načel poslovanja odgovornost do naravnega in družbenega okolja. S svojo odgovornostjo in kakovostjo storitev zadovoljujejo potrebe predvsem mobilnih kupcev po naftnih derivatih ter trgovskih in sorodnih storitvah (OMV Slovenija, 2011).

3.3.2 EMISIJA CO₂

Na podlagi Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida (Uradni list RS, št. 43/2005), ki je pričela veljati 1. maja 2005, se okoljska dajatev plačuje zaradi onesnaževanja zraka z emisijo ogljikovega dioksida (2. člen):

- pri sežiganju gorljivih organskih snovi,
- pri zgorevanju goriva.

Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je pravna ali fizična oseba, ki uporablja gorivo za zgorevanje in sama obračunava in vplačuje v proračun RS okoljsko dajatev za gorivo, ki ga sama pridobi iz druge države članice EU, za gorivo, ki ga sama proizvede, in za gorivo, ki ga je nabavila v režimu odloga plačila okoljske dajatve.

Osnova za obračunavanje okoljske dajatve zaradi zgorevanja goriva je enota obremenitve (EO) in je enaka emisiji 1 kg CO₂. Trenutni znesek okoljske dajatve na enoto obremenitve znaša 0,125 EUR.

Obveznost obračuna in plačila okoljske dajatve zaradi zgorevanja goriva nastane, ko je gorivo prvič dano v promet v RS, ob pridobitvi iz držav članic EU in ob uvozu goriva iz tretjih držav. Goriva, za katera se plačuje okoljska dajatev, so trdna, tekoča in plinasta.

Zavezanec vloži na obrazcu OBR-CO₂ (Priloga 1) pri krajevno pristojnem carinskem uradu obračun na podlagi evidenc za gorivo, dano v promet v koledarskem mesecu, do 25. dne, ki sledi mesecu, v katerem je nastala obveznost za obračun okoljske dajatve, in jo plača do konca tega meseca. Obračun mora zavezanec vložiti ne glede na to, ali v davčnem obdobju nastane obveznost plačila okoljske dajatve ali ne (CURS, 2011).

Plačilo okoljske dajatve se odloži, če (10. člen):

- je gorivo (trošarinski izdelek) v režimu odloga plačila trošarine v skladu z Zakonom o trošarinah. Obveznost obračuna in plačila okoljske dajatve nastane, ko za izdelek nastane ali bi nastala obveznost za obračun trošarine, če bi bila ta predpisana;
- gorivo uporablja oziroma je namenjeno uporabi osebe, ki je pridobila dovoljenje za oproščenega proizvajalca. Obveznost za obračun in plačilo okoljske dajatve nastane, ko je gorivo uporabljeno ali porabljeno v nasprotju s pogoji, določenimi v dovoljenju za oproščenega proizvajalca.

Okoljska dajatev zaradi zgorevanja goriv se ne plačuje za rabo: biomase za ogrevanje, goriva, pridobljenega iz biomase, energentov za kemično redukcijo ali rabo v elektrolitskih in metalurških procesih, za goriva, ki zgoreva v napravi, za katero je upravljavec pridobil dovoljenje za oproščenega proizvajalca, ter za gorivo, ki se iznese ali izvozi iz RS (CURS, 2011).

Podjetje OMV plačuje okoljsko dajatev le zaradi zgorevanja goriv za kurilno olje (tekoče gorivo), ki se obračunava na enak način kot trošarina, ker se po zakonu obravnava enako. Podjetje OMV Slovenija predloži obračun krajevno pristojnemu organu Koper, ki ga pripravi iz svojih podatkov.

Za gorivo, ki ga podjetje pridobi iz EU – predvsem iz Avstrije (s cisternami) in ne gre v trošarinsko skladišče, se trošarina in CO₂ taksa obračunata takoj, ko blago pride v državo ter dostavi kupcu ali bencinskemu servisu. Gorivo, ki ga dobavijo z ladjo, skladiščijo v trošarinskem skladišču (Instalacija v Serminu) in je v odlogu plačila trošarine. Šele ko gre gorivo iz trošarinskega skladišča in se dobavi kupcu, se obračuna trošarina in CO₂ taksa.

Podjetje OMV Slovenija plačuje okoljsko dajatev zaradi zgorevanja goriv za kurilno olje 0,0325 EUR/lit. Izračun se opravi tako da število enot obremenitve zaradi emisije CO₂ (EO/kg, EO/l, EO/m³ ali EO/MJ) za tarifno številko kurilnega olja (2710 19 45) 2,6 EO/l x CO₂ 0,0125 EUR. Obrazec za obračun je v Prilogi 1 diplomskega dela.

3.3.3 UPORABA MAZALNIH OLJ IN TEKOČIN

1. 6. 2005 je začela veljati Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin (Uradni list RS, št. 53/2005), s katero prevzema celoten nadzor nad plačevanjem navedene dajatve Carinska uprava RS. Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je pravna ali fizična oseba, ki rabi mazalna olja. Plačnik okoljske dajatve

pa je oseba, ki daje mazalna olja v promet in je lahko (5. člen): proizvajalec mazalnih olj, oseba, ki zaradi opravljanja svoje dejavnosti pridobi mazalna olja v drugi državi članici Evropske unije in jih vnese na ozemlje RS, ter uvoznik mazalnih olj. Plačnik okoljske dajatve zaračuna dajatev zavezancu in jo vplača v proračun RS.

Med mazalna olja se ne štejejo tista mazalna olja rastlinskega ali živalskega izvora, pri katerih je biološka razgradljivost sestavin in dodatkov najmanj 60 %.

Dajatev se ne plača za mazalna olja, če so (4. člen):

- namenjena kot surovina za proizvodnjo drugih mazalnih olj;
- kot proizvod namenjena za mehčanje materialov in po uporabi ostanejo v teh materialih;
- vgrajena v druge končne izdelke, ki so kot taki izneseni z ozemlja RS ali izvoženi z območja Skupnosti;
- mazalna olja, ki se izvozijo z območja Skupnosti ali iznesejo v druge države članice Evropske unije.

Obveznost za obračun okoljske dajatve nastane, ko je mazalno olje prvič dano v promet v RS, mazalno olje pridobljeno iz EU oziroma ko je uvoženo iz tretjih držav (CURS, 2011). Okoljska dajatev se plačuje v določenem znesku na kilogram mazalnega olja, ki znaša 0,1586 EUR za kilogram in je določen v Sklepu o določitvi zneska okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin za leto 2011 (Uradni list RS, št. 110/2010). Višina okoljske dajatve znaša:

- 50 % zneska, določenega za kilogram mazalnega olja iz drugega razreda;
- 100 % zneska, določenega za kilogram mazalnega olja iz prvega razreda.

Podjetje OMV Slovenija, ki je tudi pridobitelj mazalnih olj, upošteva pravila, ki jih določa Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin, in sicer:

- vodi evidenco proizvedenih ali pridobljenih mazalnih olj, ločeno po vrsti, količini in namenu porabe, tako da je razvidno, za katera mazalna olja je nastala obveznost za obračun okoljske dajatve;
- sestavijo mesečni obračun okoljske dajatve na obrazcu in ga predložijo Carinskemu uradu Jesenice, Oddelku za trošarine, do 25. dne naslednjega meseca, po poteku meseca, v katerem je nastala obveznost za obračun okoljske dajatve; podatke za obračun pripravi služba Nabava in logistika maziv (na podlagi računa dobavitelja);
- plača okoljsko dajatev do zadnjega dne v mesecu, po katerem je nastala obveznost za obračun okoljske dajatve.

Vsak material – mazalno olje, ki ga podjetje OMV Slovenija dobavlja iz OMV Avstrije, preko 400 materialov, ima v ceno vkalkulirano okoljsko dajatev, kar pomeni, da je plačnik končni kupec.

Zavezanec za plačilo okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin pri uvozu je uvoznik mazalnih olj. Uvoznik je carinski dolžnik, določen v skladu s carinskimi predpisi. Pri uvozu mazalnih olj obračuna okoljsko dajatev pristojni carinski organ, okoljska dajatev pa se obračuna in plača kot uvozna dajatev po carinskih predpisih. Uvoznik mora voditi evidenco, iz katere je razvidno, katera mazalna olja porabi ali prodaja.

Blago, ki se dobavlja iz tretjih držav (Hrvaška) je v rokah Carinskega urada, ki tudi obračunava (isto kot pri CO₂).

Glavni cilj ukrepov glede ravnanja z odpadnimi olji in tekočinami je v naslednjih letih posodobiti sistem ravnanja z odpadnimi olji v Sloveniji. Gre za postavitev novih objektov za prevzemanje in zbiranje odpadnih olj in tekočin, s čimer naj se bi zbralo do 15 odstotkov več odpadnih olj (vsaj polovico nastalih količin v državi). Potrebno je preprečiti mešanje odpadnih olj z drugimi nevarnimi tekočimi odpadki, zbirati odpadna olja, jih predelati po postopkih iz predpisa, ki ureja ravnanje z odpadki in ugotavljati emisijo snovi v zrak po predpisu, ki ureja sežiganje odpadkov, če gre za uporabo odpadnih olj kot gorivo. Obrazec za obračun okoljske dajatve za uporabo mazalnih olj je v Prilogi 2 diplomskega dela.

3.3.4 ODPADNA EMBALAŽA

Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže (Uradni list RS, št. 32/06, 65/06, 78/08, 19/2010), ki je začela veljati 1. 4. 2006. Embalaža je izdelek iz katerega koli materiala, namenjen temu, da blago ali izdelek obdaja ali drži skupaj zaradi hranjenja, varovanja, rokovanja z njim na poti do končnega uporabnika (Interseroh, 2011).

Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik s sedežem v RS, ki daje embalažo oziroma embalirano blago prvič v promet v RS in je (5. člen):

- embaler,
- pridobitelj embaliranega blaga,
- proizvajalec embalaže, ki ni namenjena za embaliranje blaga,
- pridobitelj embalaže, ki ni namenjena za embaliranje blaga.

Embaler in pridobitelj embaliranega blaga ni zavezanec za plačilo okoljske dajatve za embalažo, ki se v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadno embalažo, šteje za vračljivo embalažo (5. člen), ali če letna količina embalaže, ki jo da v promet ali sam uporabi, ne presega 15.000 kg in ne gre za embalažo nagrobnih sveč ali embalažo iz plastike, iz polimerov, iz vinilkloridov (PVC) ali drugih halogeniranih olefinov (CURS, 2011).

Zavezanci morajo voditi evidence o dajanju embalaže na trg ločeno po vrsti in količini embalaže, za katero je nastala obveznost za obračun okoljske dajatve in za katero zagotavljajo ravnanje z odpadno embalažo v skladu z Uredbo o ravnanju z odpadno embalažo.

Osnova za obračunavanje okoljske dajatve je letno nadomestilo zaradi vodenja evidenc zavezancev za plačilo okoljske dajatve, ki znaša 33,38 EUR letno. Enota obremenitve okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže je 0,0017 EUR. Število enot obremenitve za posamezno vrsto embalaže so določene v Prilogi 1 Uredbe. Največ obremenitve ima plastika (polimeri iz vinilkloridov ali drugih halogeniranih olefinov), najmanj pa biološko razgradljiva plastika. Nadomestilo plačajo vsi zavezanci v štirih obrokih letno na koncu vsakega trimesečnega obdobja obračuna okoljske dajatve (CURS, 2011).

V skladu z uredbo je uvoznik embalaže izenačen s pridobiteljem embalaže in uvoznik embaliranega blaga izenačen s pridobiteljem embaliranega blaga, zato se v trenutku uvoza iz tretjih držav okoljska dajatev ne obračuna, saj veljajo za uvoznike embalaže oziroma embaliranega blaga enake pravice in obveznosti, kot jih uredba nalaga pridobiteljem embalaže oziroma embaliranega blaga (CURS, 2011).

V podjetju se plačuje odpadno embalažo, ki nastane pri mazalnih oljih in pri poslovanju Viva (Gastro). Pri mazalnih oljih spadajo pod odpadno embalažo: papir, karton, plastika in kovine. Blago se dobavlja iz EU in Hrvaške ter se embalira v Sloveniji. K poslovanju Viva (Gastro) pa spadajo: papir, karton, plastika PVC. Pri Gastru je odpadna embalaža tisto, kar dobi končni kupec ob nakupu hrane in pijače: serviete, papirnate krožnike, papirnate lončke (stvari *take away*).

Strošek odpadne embalaže je strošek podjetja, ker se strošek ne vkalkulira v ceno končnega proizvoda. Količine odpadne embalaže posreduje posamezen oddelek finančni službi, ki vpiše podatke v določen obrazec ter ga posreduje Carinskemu uradu.

V podjetju OMV Slovenija izpolnjuje obrazce (Priloga 3) in pripravlja obračune finančna služba. Podatke dobi od posameznih odgovornih služb, ki skrbijo za nabavo obdavčenega blaga. Izpolnjene obrazce podpisuje direktor, ki je zakoniti zastopnik podjetja. Finančna služba je ravno tako odgovorna, da so obrazci pristojnim organom odposlani in plačani v roku.

3.4 VRAČILO OKOLJSKIH DAJATEV

Vračilo plačane okoljske dajatve velja za osebe, ki iznesejo v drugo državo članico EU ali izvozijo blago in dokažejo, da je bila dajatev plačana, blago pa izneseno ali izvoženo.

Po iznosu ali izvozu upravičenec do vračila plačane okoljske dajatve predloži pristojnemu carinskemu organu zahtevek za vračilo plačane okoljske dajatve in priloži kopije ustrezne dokumentacije, ki dokazujejo upravičenost do vračila. Plačniki okoljske dajatve, ki blago izvozijo ali iznesejo v svojem imenu in za svoj račun lahko zahtevajo vračilo, ki ga morajo predložiti organu v določenem roku po poteku meseca, v katerem je nastal vzrok za vračilo okoljske dajatve.

3.5 KLJUČNE OKOLJSKE DAJATVE ZA PODJETJE OMV V IZBRANIH DRŽAVAH EU

3.5.1 AVSTRIJA

Okoljska dajatev za mazalna olja je urejena v Zakonu o trošarinah (Mineralölsteuergesetz 1995), kjer je določeno, da so maziva brez okoljskih dajatev in trošarin, razen maziva s tarifno številko 27101941-27191949 (npr. maziva za plinsko olje 17281100 OMV Hyd OHA 15). Trošarina za te izdelke je 425,00 EUR/1000 litrov.

V Avstriji nimajo taks za odpadno embalažo. Imajo zvezni zakon za odpadke. Odpadno embalažo ureja Odlok za embalažo, ki določa ravnanje z embalažo, zmanjšanje in recikliranje ter vzpostavitev sistema zbiranja in predelave.

Prav tako trenutno nimajo davka na CO₂, vendar je uredba v pripravi, saj je EU-Direktiva 2003/96/ES, ki ureja obdavčitev energentov in električne energije v EU, spremenjena in zahteva obdavčitev. Imajo pa sistem EU za trgovanje z emisijami (EU ETS). Ta je bil vzpostavljen, da bi se državam članicam pomagalo izpolniti njihovo zavezo zmanjšanja emisij toplogrednih plinov na stroškovno učinkovit način. V sistemu sodelujoča podjetja lahko kupujejo ali prodajajo emisijske kupone, na ta način pa se lahko emisije zmanjšujejo s čim manjšimi stroški.

EU ETS je temelj strategije EU za boj proti podnebnim spremembam. Predstavlja prvi

mednarodni sistem za trgovanje z emisijami CO₂ v svetu in se z začetkom tega leta uporablja ne le za 27 držav članic EU, ampak tudi za tri druge članice Evropskega gospodarskega prostora, Norveško, Islandijo in Liechtenstein. Trenutno vključuje več kot 10.000 obratov v energetskih in industrijskih panogah, ki so skupaj odgovorni za skoraj polovico emisij CO₂ in 40 % skupnih emisij toplogrednih plinov v EU. V teku so razprave o zakonodaji, s katero se bo v sistem vključilo letalstvo 2011. ali 2012. leta (MOP, 2011).

3.5.2 NEMČIJA

V Nemčiji nimajo davka na CO₂, ampak sistem trgovanja z emisijami za CO₂, s certifikati. V Nemčiji naj bi bila v prihodnje obdavčitev energije na ogrevanje in uporabo motorjev z notranjim izgorevanjem.

Uporaba mazalnih olj in odpadne embalaže ni obdavčena. V Tabeli 5 lahko razberemo, da ima Nemčija okoljske dajatve za goriva le za obvezne blagovne rezerve.

Tabela 5: Okoljske dajatve v Nemčiji

Druge dajatve na 1000 lit (na tono goriva)		
		EUR
eurosuper		
ekološke dajatve	1000 l	
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	3,7
posebna sredstva za naftne derivate	1000 l	
carina 7,5 %	1000 l	
cestna taksa 150 KM	1000 l	
dajatev za obvezne blagovne rezerve	1000 l	
cestna taksa	1000 l	
taksa za avtocesto	1000 l	
diesel		
ekološke dajatve	1000 l	
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	3,2
posebna sredstva za naftne derivate	1000 l	
carina 7,5 %	1000 l	
cestna taksa 150 KM	1000 l	
dajatev za obvezne blagovne rezerve	1000 l	
cestna taksa (paid to Croatian Roads)	1000 l	
taksa za avtocesto	1000 l	
(ekstra) lahko kurilno olje		
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	3,2
carina 7,5 %	1000 l	
CO ₂ dajatev	1000 l	
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	
jet		
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	3,2
stroški obveznih blagovnih rezerv	ton	
težko gorivo žveplo ≤ 1 %		
CO ₂ dajatev	ton	
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	
stroški obveznih blagovnih rezerv	ton	
težko gorivo žveplo > 1 %		
CO ₂ dajatev	ton	
stroški obveznih blagovnih rezerv	1000 l	
stroški obveznih blagovnih rezerv	ton	3,3
LPG		
CO ₂ dajatev	ton	
ekološke dajatve	ton	
cestna taksa 150 KM	ton	
biodiesel B-100	1000 l	
etanol	1000 l	
rastlinska olja	1000 l	

Vir: Bundesministerium der Finanzen, 2011

3.5.3 MADŽARSKA

Okoljske dajatve za maziva so na Madžarskem urejene v Zakonu št. LVI. od leta 1995. Madžarska plačuje okoljsko dajatev za proizvode vključno z izdelki, ki so dani na trg skupaj z drugimi proizvodi ali kot del ali sestavni del drugega izdelka ali izdelkov. Okoljske dajatve plača: prvi domači distributer ali uporabnik za lastne potrebe ali prvi kupec prvega domačega distributerja ali uporabnik za namene lastnih proizvodov, prvi domači distributer ali uporabnik za lastne namene uvoženih izdelkov in v primeru maloprodajne embalaže nadaljnji prodaji prvemu kupcu prvega domačega distributerja.

OMV Madžarska plačuje okoljske dajatve za mazalna olja, ki spadajo v druge naftne derivate v znesku 97 HUF/kg (0,3629 EUR/kg).¹ V okoljske dajatve za embalažo spadajo plastika v znesku 36 HUF/kg (0,1347 EUR/kg), kovina (razen aluminija) v znesku 13 HUF/kg (0,0487 EUR/kg) ter papir, ki znaša 16 HUF/kg (0,0599 EUR/kg) (Zakon št. LVI, 1995).

Dolžnik obračuna znesek okoljske dajatve takrat, ko se blago dobavi na trg, in ne, ko se blago uvozi v državo, kot se obračunava v ostalih primerljivih državah. Dolžnik lahko zahteva nazaj tisti del plačila za maziva, za katerega lahko podjetje dokaže, da so bili odpadki maziv prevzeti in dobavljeni za reciklažo oz. so bili reciklirani.

Okoljskih dajatev za goriva nimajo.

3.5.4 SLOVAŠKA

Osnovne zakone na Slovaškem ureja Ministrstvo za okolje Slovaške Republike, in sicer: Zakon o odpadkih št. 223/2001 Z.z. + delegirana zakonodaja ter Zakon o embalaži št. 119/2010 Z.z. + delegirana zakonodaja (npr. 91/2011).

Zakon o odpadkih obravnava odpadke iz mineralnih in mazalnih olj, odpadke proizvodov in embalaže iz plastike, papirja, kovine, gume, vozil, električne opreme in naprav ter drugih različnih komponent.

Okoljsko dajatev za mazalna olja plačujejo za mineralna olja za mazanje pri motorjih z notranjim zgorevanjem, strojna olja, olja za turbine in hidravlična olja in sicer 0,07 EUR/kg. Okoljska dajatev se obračuna za blago, ki se pripelje v državo. Z dokazilom, da so odpadno olje prevzeli, lahko zahtevajo, da se jim denar povrne oz. si ob naslednjem obračunskem obdobju znižajo za razliko.

Za embalažo maziv plačujejo okoljsko dajatev za plastiko; izdelke iz polietilen tereftalata, polietilena, polipropilena, polistirena in polivinil klorida (PVC) 0,17 EUR, za papir in karton v višini 10 ton na leto 0,02 EUR ter za kovine in jeklo 0,04 EUR. Obvezno morajo plačati okoljsko dajatev za plastiko in kovino, ker so ti materiali okolju škodljivi. Za papir okoljske dajatve ne plačujejo, ker ga ne uvozijo nad 10 ton na leto. Ta obveza velja za vse proizvajalce in prve dobavitelje ali distributerje (kot je OMV SK), ki proizvajajo ali dobavljajo blago na slovaški trg (Recyklačný fond, 2011).

Okoljske dajatve za CO₂ nimajo.

¹ Navedba valute: 1 evro = 267,34 HUF, Banka Slovenije, tečajna lista z dne 18. 4. 2011

3.5.5 ROMUNIJA

Okoljsko dajatev za odpadna olja v Romuniji ureja zakon št. 167/2010 in odloki. V skladu z veljavno romunsko zakonodajo, ki mora biti v skladu z direktivo EU za odpadke, proizvajalcev/uvoznikov maziv, so se organizacije dolžne zavarovati za upravljanje sistema za zbiranje odpadnih olj, v skladu s količinami in vrstami svežega olja, ki so bila dana na trg. Obveznost lahko izpolni sama ali s pomočjo tretje osebe, ki jo navede proizvajalec/uvoznik kot odgovorna oseba do Osrednjega državnega organa za varstvo okolja.

Vendar pa morajo v zvezi s tem proizvajalci/uvozniki okoljskim organom dokazati z določenimi dokumenti, da se z odpadnimi olji, ki jih povzroča uporaba maziv, dana na trg, upravlja v skladu s spodaj navedenimi letnimi cilji. V skladu z Aneksom 4 je določeno, da morajo izpolniti naslednje letne obveznosti z odpadnimi olji:

- za leto 2011: 40 %,
- za leto 2012: 60 %,
- za leto 2013: 80 %.

Odstotek se izračuna iz količine svežih olj, ki so bila dana na nacionalni trg posameznega trgovca (proizvajalca ali uvoznika). V primeru, da cilji za ravnanje z odpadnimi olji niso izpolnjeni, morajo proizvajalci/uvozniki, ki dobavljajo maziva na romunski trg, plačati davek 2 RON/liter (0,4886 EUR/liter)² ali pa plačati razliko med količinami, ki so določene za upravljanje z odpadnimi olji in dejansko odpeljanimi količinami v določenem letu. Zakon je HG 235/2007, ki je pričel veljati s 1. januarjem 2011. Zakon je nov in še vedno nepopoln.

Če uvoznik/proizvajalec maziv ob koncu leta 2011 dokaže, da je na trgu pobral samo 10 % odpadnega olja od skupne količine svežih olj, ki jih je dobavil na trg, mora plačati za razliko 30 % 2 RON/liter (40 % cilja – 10 zbranih %). Vendar pa se bo ta zakonodaja spremenila, najverjetneje do konca leta. Eden od razlogov je tehničen, in sicer naj bi se spremenil cilj na največ 45–50 % od celotne količine svežega olja.

Okoljska dajatev za odpadne embalaže je določena v sklepu vlade HG 621/2005 ter odločbi 1862/2006. V romunski zakonodaji je treba določiti cilj za vsako vrsto embalaže. Embalažo je potrebno pridobiti nazaj in jo reciklirati ali sežgati. Na tem področju je zakonodaja določila spremembe. Podobno kot pri zakonodaji za odpadna olja morajo podjetja, ki dobavljajo embalažo na trg, pridobiti nazaj določene količine embalaže od celotne količine dane na trg. Spodaj so navedeni cilji v odstotkih, kolikšno količino mora podjetje pridobiti nazaj za reciklažo in predelavo od skupne količine embalaže, ki je bila dana na trg.

- za leto 2011:
 - papir in karton: 60 %
 - plastika: 16 %
 - steklo: 48 %
 - les: 15 %
 - jeklo: 50 %
- za leto 2012:
 - papir in karton: 60 %

² Navedba valute: 1 EUR = 4,0935 RON, Banka Slovenije, tečajna lista z dne 2. 5. 2011

plastika: 18 %
steklo: 54 %
les: 15 %
jeklo: 50 %

- za leto 2013:
 - papir in karton: 60 %
 - plastika: 22,5 %
 - steklo: 60 %
 - les: 15 %
 - jeklo: 50 %

V primeru, da cilji za predelavo odpadne embalaže niso izpolnjeni, morajo proizvajalci/uvozniki, ki so embalažo dali na romunski trg, plačati davek za razliko med določenimi cilji in dejansko pobrano embalažo za recikliranje 2 RON/kg (0,4886 EUR/kg). Pri poslovanju maziv dajejo v promet embalažo iz plastike (plastenke in pločevinke), jeklo (sodi) in papir ter karton.

V primeru embalaže (ne velja za odpadna olja) zakon dopušča, da proizvajalci/uvozniki prenesejo odgovornost za predelavo odpadne embalaže na specializirana podjetja, ki so določena za zbiranje in predelavo odpadne embalaže s celotnega trga in izpolnjujejo cilje v imenu proizvajalcev/uvoznikov. Za določene pristojbine so davki precej nižji od davka, ki je določen za neizpolnjene cilje. To je tudi primer OMV Petrom, saj imajo sklenjeno pogodbo s podjetjem za recikliranje, ki izpolnjuje cilje v njihovem imenu in zaračunava nekatere pristojbine.

O količinah svežih olj, zbiranju odpadnega olja, embalaže in predelane odpadne embalaže poročajo mesečno davčni upravi in oddelku za zdravje in varnost (HSE). Oddelek nato poroča okoljskim organom (obvezna poročila), oddelek za davke pa plačuje davek v primeru neizpolnjenih ciljev. Okoljske dajatve za CO₂ nimajo.

3.5.6 BOLGARIJA

V OMV Bolgariji plačujejo okoljsko dajatev le za maziva, ki so pripeljana v državo in so dana v promet na domače ozemlje. Cena, ki jo plačujejo za mazalna olja, je 0,37 BGN/1 kg (0,1892 EUR/kg)³. Okoljske dajatve ne plačujejo le za masti in zavorne tekočine. Davek za recikliranje in predelavo odpadne embalaže je potrebno plačati za vsak dobavljen izdelek, in sicer za plastiko 0,18 BGN (0,0921 EUR/kg), papir 0,13 BGN (0,0665 EUR/kg), kovine 0,04 BGN (0,0205 EUR/kg). Davka sta urejena v Zakonu o ravnanju z odpadki.

Okoljske dajatve za emisijo CO₂ nimajo.

3.6 PRIHODKI IN IZDATKI OKOLJSKIH DAJATEV

3.6.1 PRIHODKI OKOLJSKIH DAJATEV V SLOVENIJI

Ekonomski instrumenti varstva okolja in njihovi prihodki v Sloveniji so prikazani v Tabeli 6. V obdobju od leta 2007–2010 je Carinska uprava RS pobrala 180.738 tisoč EUR za proračun države in občin od plačanih okoljskih dajatev. Višine prihodkov okoljskih dajatev

³Navedba valute: Tečaj bolgarskega leva je fiksno vezan na evro in znaša 1 EUR = 1,9558 BGN

do leta 2009 padajo, v letu 2010 se povečajo zaradi uvedbe plačevanja okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda. Leta 2007 so znašali 39.798 tisoč EUR, leta 2008 so znašali 36.287 tisoč EUR, leta 2009 so se zmanjšali na 35.581 tisoč EUR, v letu 2010 pa povečali na 69.072 tisoč EUR (CURS, 2011). Ti prihodki pomenijo pomemben namenski vir financiranja projektov in naložb v varstvo okolja. Uveljavitev načela »povzročitelj plača« je, kakor je razvidno iz podatkov v Tabeli 6, postalo zelo pomemben vir financiranja ukrepov politike varstva okolja.

Dne 16. 6. 2011 sem od gospoda Mirana Kvenderca, vodja sektorja trošarin, prejela dopis, v katerem so obrazloženi razlogi razlik prihodkov okoljskih dajatev v posameznem koledarskem letu (glej Tabela 6). Višina prihodkov od posameznih okoljskih dajatev je odvisna od količine in vrste blaga, za katero je v določenem koledarskem letu nastala obveznost za plačilo, in zneska na enoto obremenitve oziroma zneska na maso posameznega blaga, za katerega se plačuje okoljska dajatev, ki ga določi Vlada RS.

Tabela 6: V proračun RS vplačani prihodki od okoljskih dajatev v letih 2007–2010

V tisoč EUR	2007	2008	2009	2010	skupaj
PRIHODKI DRŽAVNEGA PRORAČUNA					
drugi davki na blago in storitve					
emisija CO ₂	27.341	29.996	29.687	31.096	118.120
drugi davki na uporabo blaga in storitev					
mazalna olja in tekočine	2.549	2.619	2.266	2.506	9.940
izrabljena motorna vozila	6.647	71	436	627	7.781
izrabljene gume	2.337	2.673	2.430	945	8.385
odpadne el. in elektr. opreme	374	383	279	344	1.380
odpadna embalaža	550	521	416	506	1.993
hlapne organske spojine	0	24	67	79	170
odlaganje odpadkov	0	0	0	19	19
PRIHODKI OBCINSKIH PRORAČUNOV					
odvajanje odpadnih voda	0	0	0	32.575	32.575
odlaganje odpadkov	0	0	0	375	375
skupaj	39.798	36.287	35.581	69.072	180.738

Vir: CURS, 2011

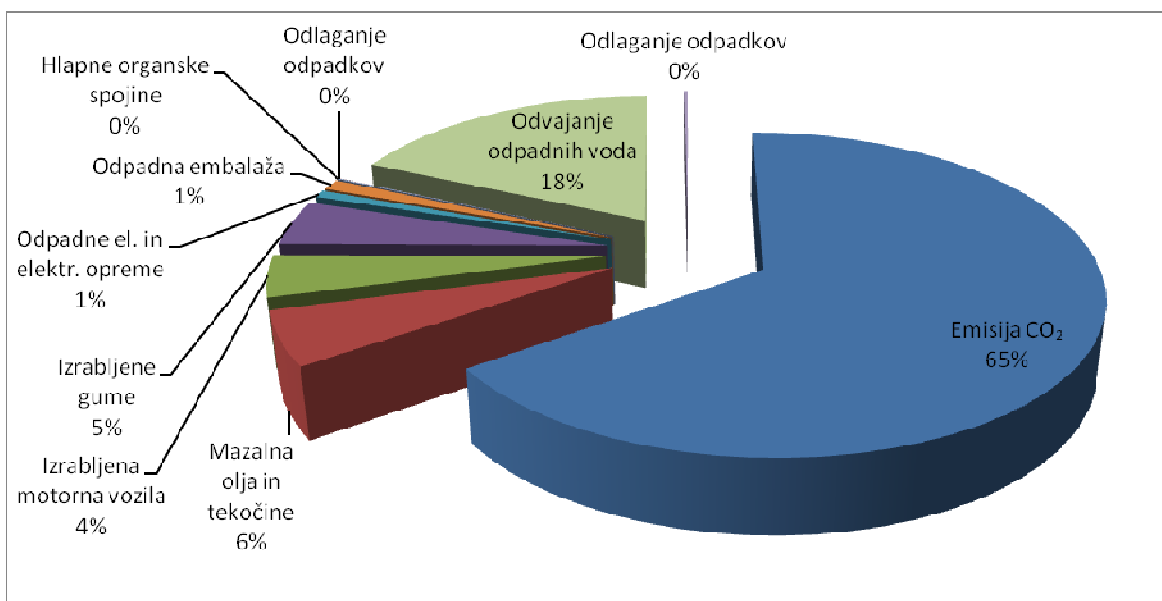
V obdobju od leta 2007 do 2011 so se spremenili zneski na enoto obremenitve pri okoljski dajatvi za izrabljena motorna vozila in za izrabljene gume. Za motorna vozila, za katera je obveznost za obračun nastala v letu 2007, je znesek na kilogram vozila 0,0584 EUR, v obdobju od 1. 1. 2008 do 21. 2. 2009 je bil znesek 0 EUR, od 21. 2. 2009 pa znaša znesek 0,0063 EUR na kilogram motornega vozila. Za gume, za katere je obveznost za obračun nastala v obdobju od 2007 do vključno 2009, je znesek na enoto obremenitve znašal 0,1460 EUR, od leta 2010 pa znaša ta znesek 0,0054 EUR. Okoljska dajatev za onesnaževanje zraka z emisijami ogljikovega dioksida se je do leta 2009 plačevala le za goriva, ki so navedena v Prilogi 1 Uredbe; o tej okoljski dajatvi, od leta 2009 pa se plačuje tudi za fluorirane toplogredne pline. Carinska uprava RS je pridobila pristojnost za nadzor nad pobiranjem okoljske dajatve zaradi odvajanja odpadnih voda s 1. 1. 2010, za okoljsko dajatev zaradi odlaganja odpadkov pa 1. 11. 2010. Do navedenih datumov je omenjeni okoljski dajatvi pobiralo Ministrstvo za okolje in prostor RS oziroma Agencija RS za okolje.

Razlog, da je v določenem koledarskem letu plačano več ali manj okoljske dajatve, je v tem, da je nastala obveznost za plačilo več ali manj enot obremenitve oziroma mase, če

gre za motorna vozila ali mazalna olja (ob predpostavki, da se znesek in uredba v določenem časovnem obdobju ne spreminjata) (Kitek, 2011).

V nadaljevanju nam Grafikon 2 prikazuje delež neto vplačil po vrsti okoljskih dajatev v obdobju od leta 2007 do leta 2010 v odstotkih. Največ pobranih prihodkov od leta 2007 do 2010 je zaradi onesnaževanja zraka z emisijo CO₂ – 118.120 tisoč EUR, za odvajanje odpadne vode je bilo pobranih prihodkov v letu 2010 32.575 tisoč EUR, za mazalna olja in tekočine 9.940 tisoč EUR, mazalne gume 8.385 tisoč EUR, izrabljena motorna vozila 7.781 tisoč EUR, odpadno embalažo 1.993 tisoč EUR, odlaganje odpadkov skupaj z državnimi in občinskimi 394 tisoč EUR, najmanj prihodkov pa je od hlapnih organskih spojin – 170 tisoč EUR.

Grafikon 2: Deleži neto vplačil po vrsti okoljskih dajatev v obdobju 2007–2010 v %

Vir: CURS, 2011

3.6.2 IZDATKI OKOLJSKIH DAJATEV V SLOVENIJI

Vrednost okoljskih izdatkov v primerjavi z BDP lahko razberemo v Tabeli 7. Okoljski izdatki so v letu 2005 predstavljali 0,66 % BDP, v letu 2006 0,59 % BDP, v letu 2007 0,61 % BDP, v letu 2008 pa 0,62 % BDP. V letu 2006 so glede na predhodno leto nominalno upadli, nato so se do leta 2008 nekoliko povečali.

Okoljski izdatki II so v letu 2005 predstavljali 0,68 % BDP, v letu 2006 0,61 % BDP, v letu 2007 0,71 % BDP, v letu 2008 pa 0,71 % BDP. Tudi tukaj so izdatki v letu 2006 nominalno upadli, v letu 2007 pa so se v primerjavi z vrednostjo BDP povečali, v letu 2008 so ostali enaki kot v predhodnem letu.

Okoljski izdatki I so seštevek investicij za varstvo okolja in tekočih izdatkov, zmanjšanih za prihodke, dobljene v zvezi s sekundarnimi proizvodi od aktivnosti v zvezi z varstvom okolja. Okoljski izdatki II so seštevek okoljskih izdatkov I ter pristojbin in nabav, zmanjšanih za prihodke, dobljene od drugega sektorja (SURS, 2011).

Tabela 7: Izdatki za varstvo okolja sektorja država, Slovenija, 2005–2008

	2005		2006		2007		2008	
	mio EUR	% BDP	mio EUR	% BDP	mio EUR	% BDP	mio EUR	% BDP
izdatki I.	190,57	0,66	183,96	0,59	212,3	0,61	229,9	0,62
izdatki II.	195,88	0,68	189,7	0,61	246,7	0,71	265,6	0,71

Vir: SURS, 2011

3.6.3 OKOLJSKE DAJATVE V EVROPSKIH DRŽAVAH

V letu 2006 so zasebni in javni specializirani proizvajalci, ki zagotavljajo storitev varstva okolja, imeli najvišje izdatke za varstvo okolja v EU-25. Njihovi izdatki so znašali 0,86 % BDP, ki je enak 214 EUR na prebivalca. Javni sektor in industrija sta porabila približno podobne zneske za varstvo okolja, in sicer 0,47 % in 0,44 % BDP ali 116 EUR in 109 EUR na prebivalca. Izdatki vseh treh dejavnosti k varstvu okolja v letu 2006 tako znašajo 1,76 % BDP-ja v EU-25.

V večini držav članic EU so v javnem sektorju izdatki za varstvo okolja znašali med 0,3 % in 0,7 % BDP. Nizozemska je v letu 2005 namenila 1,4 % BDP, Danska v letu 2007 1,1 % medtem ko sta Latvija in Estonija v letu 2005 dodelili manj kot 0,2 %. V večini držav članic, ki so se v EU pridružile leta 2004 ali 2007, so bile naložbe v javnem sektorju za varstvo okolja nad povprečjem EU. Obrazložitev za višjo raven izdatkov v osnovna sredstva je zaradi uskladitve strožje okoljske zakonodaje EU.

V javnem sektorju se izdatki za varstvo okolja osredotočajo predvsem na ravnanje z odpadki in čiščenjem odpadnih voda, čemur se v povprečju namenja približno 60 % izdatkov. Vendar je v več državah članicah EU velik del namenjen drugim področjem. V Španiji so bili leta 2005 izdatki namenjeni zaščiti biotske raznovrstnosti in drugim okoljskim področjem. Na Cipru, v Španiji, Franciji, Italiji in na Finskem so izdatki namenjeni v splošno okoljsko upravljanje in vodenje, izobraževanje, usposabljanje in informacije za okolje.

Industrijski izdatki za varstvo okolja so odvisni od industrijske strukture posamezne države, v kateri je na splošno 0,25 % BDP. V večini držav članic EU predstavljajo tekoči izdatki večji delež industrijskih izdatkov za varstvo okolja, kot je naložba (Eurostat, 2011).

4 UGOTOVITVE V SKLADU S PRIMERJALNO ANALIZO OKOLJSKIH DAJATEV MED SLOVENIJO IN IZBRANIMI DRŽAVAMI TER SMERNICAMI EVROPSKE UNIJE

4.1 EMISIJA CO₂

Okoljska dajatev za emisijo CO₂ je določena v Direktivi Sveta 2003/96/ES, ki predpisuje, da morajo države članice uvesti obdavčitev energentov in električne energije v skladu s to direktivo. Za Slovenijo določa Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida obveznost plačevanja okoljske dajatve za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida v zrak pri zgorevanju goriv ali drugih gorljivih organskih snovi. Enako velja za emisijo drugih toplogrednih plinov, izraženo sorazmerno s potencialom globalnega segrevanja v enotah emisije CO₂ za zavezance okoljskih dajatev ter plačnike le-teh, osnovo za obračunavanje okoljske dajatve, njeno višino in način njenega obračunavanja, odmere ter plačevanja.

Določena je v skladu s 17. členom Direktive Sveta 2003/96/ES z dne 27. oktobra 2003 o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčitev energentov in električne energije (UL L št. 283 z dne 31.10.2003, str. 51). Direktiva določa tudi pogoje za vračilo plačane okoljske dajatve, njeno oprostitev ali zmanjšanje plačila.

Podjetje OMV trenutno plačuje CO₂ davek za kurilno olje le v Sloveniji. V ostalih državah, ki jih primerjam v diplomskem delu, kjer deluje OMV, tega davka ne plačuje.

V 7. členu Direktive 2003/96/ES je dololočeno, da najpozneje do 1. januarja 2012 Svet po posvetovanju z Evropskim parlamentom na podlagi poročila in predloga Komisije soglasno odloči o najnižjih davčnih stopnjah, ki veljajo za plinsko olje, za nadaljnje obdobje od 1. januarja 2013. Države članice lahko razlikujejo med komercialno in nekomercialno uporabo plinskega olja, ki se uporablja kot pogonsko gorivo, če upoštevajo najnižje ravni Skupnosti in če stopnja za plinsko olje, ki se kot pogonsko gorivo uporablja v komercialne namene, ne pade pod nacionalno raven obdavčitve, ki je v veljavi od 1. januarja 2003, in ne upošteva nikakršnih odstopanj za uporabo, ki jo določa Direktiva. S predlogom sprememb in dopolnitev Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo CO₂ se bo v Sloveniji uvedla okoljska dajatev za rabo pogonskih goriv. Okoljska dajatev bo tako znašala za motorni bencin 0,03 EUR, za plinsko olje pa 0,00325 EUR. Najprej je bilo določeno, da bo Uredba začela veljati 1. 3. 2011, sedaj je spremenjeno na 1. oktober 2011 (Urad Vlade za komuniciranje, 2010). Finančni učinek za proračun znaša 8,7 milijona EUR za obdobje od 18. maja 2010 do 1. marca 2011 oziroma milijon EUR na mesečnem nivoju. Dajatev za motorni bencin bo 0,03 EUR, za plinsko olje pa 0,00325 EUR. Upoštevajoč podatke o 775 milijonih litrov prodanega motornega bencina in 1,4 milijarde litrov prodanega plinskega olja v letu 2009 in ob obstoječi ceni za enoto obremenitve okolja z emisijo ogljikovega dioksida, pomeni uvedba okoljske dajatve v skladu s predlogom spremembe uredbe povečanje prilivov v letu 2010 v višini 51,525 milijonov EUR in v letu 2011 68,7 milijonov EUR (Urad Vlade za komuniciranje, 2010).

4.2 MAZALNA OLJA

Mazalna olja ureja Direktiva 2003/96. V tej direktivi se izraz »energenti« uporabljata za izdelke iz oznake KN 2710, to so predvsem mazalna olja. Vendar iz istega besedila, člena

2(4)(b), prve alineje v navedeni Direktivi izhaja, da ta direktiva »ne velja za« energente, ki se uporabljajo v druge namene, in ne kot pogonsko gorivo ali gorivo za ogrevanje. V skladu z uvodno izjavo 22. Direktive 2003/96 za energente praviloma velja pravni okvir Skupnosti, če se uporabljajo kot gorivo za ogrevanje ali pogonsko gorivo; v tem pogledu narava in logika davčnega sistema narekujeta, da se iz obsega okvira izključijo energenti, ki se uporabljajo v druge namene in ne kot pogonsko gorivo ali gorivo za ogrevanje in zato niso vključeni v ureditev usklajene trošarine.

Pri primerjavi izbranih držav EU razberemo, da tudi pri plačilu mazalnih olj in embalaže za obremenjevanje okolja izstopata Nemčija in Avstrija, ker ne plačujeta okoljskih dajatev. V Romuniji je nov zakon pričel veljati s 1. januarjem 2011, ki določa, koliko odstotkov odpadnega olja morajo proizvajalci/uvozniki, ki dobavljajo maziva na romunski trg, priskrbeti, da bo odpeljan za regeneracijo ali sežiganje. Za neodpeljano razliko morajo plačati davek 2 RON/liter (0,4886 EUR/liter). Ostale štiri države pa plačujejo okoljsko dajatev za mazalno olje, ki je pridobljeno iz EU in če je uvoženo iz tretjih držav ali pa ko je mazalno olje prvič dano na trg. Tukaj plačuje najvišjo okoljsko dajatev Madžarska – 0,3629 EUR/kg, tako imajo možnost vrnitve okoljske dajatve, če dokažejo pristojnim organom, da je bilo odpadno olje zakonito odpeljeno. Sledita Bolgarija in Slovenija, najmanj plačuje Slovaška z 0,07 EUR/kg. V Slovaški imajo zavezanci tudi možnost prevzema odpadnega olja na željo stranke in si nato v naslednjem obračunskem obdobju zmanjšajo plačilo okoljske dajatve za pobrano količino.

4.3 ODPADNA EMBALAŽA

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže se določi ob upoštevanju postopka informiranja v skladu z Direktivo 98/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. junija 1998 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL L št. 204 z dne 21. 6. 1998, str. 37); zadnjič je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2006/96/ES z dne 20. novembra 2006 o prilagoditvi nekaterih direktiv na področju prostega pretoka blaga zaradi pristopa Bolgarije in Romunije (UL L št. 363 z dne 20. 12. 2006, str. 81).

Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže določa obveznost plačevanja, ki je posledica nastajanja odpadne embalaže, osnovo za obračun okoljske dajatve, njeno višino, zavezance za plačilo okoljske dajatve, plačnike okoljske dajatve, način njenega obračunavanja, odmere in plačevanja. Okoljska dajatev se plačuje zaradi onesnaževanja okolja zaradi uporabe embalaže in embaliranega blaga ter posledično nastajanja odpadne embalaže in je prihodek proračuna Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 32/2006). Obveznost obračuna okoljske dajatve nastane, ko so odpadki odloženi na odlagališče, ki je javna infrastruktura, ali ko so odpadki odloženi na odlagališče, ki je v upravljanju industrije.

Pri primerjavi držav razberemo, da ima večina držav okoljsko dajatev za odpadno embalažo. Zneski dajatev se med seboj razlikujejo. Okoljske dajatve za odpadno embalažo Avstrija in Nemčija nimata. Z urejenostjo izstopa Romunija, ki ima procentualno določeno, koliko embalaže mora proizvajalec/uvoznik, pobrati in reciklirati. Za razliko nepobrane embalaže, ki je bila dana na romunski trg, mora plačati davek 2 RON/kg (0,4886 EUR/kg). Najvišje okoljske dajatve za odpadno embalažo za plastiko ima Slovaška, najnižje pa Slovenija, ki ima najnižje okoljske dajatve za vse odpadne embalaže, ki se navezujejo na mazalna olja (plastika, papir, kovina).

Tabela 8: Primerjava okoljskih dajatev v izbranih državah za maziva v EUR v letu 2011

država	mazalna olja	plastika	kovina	papir	skupaj
Slovenija	0,1586	0,0017	0,0017	0,0017	0,1637
Madžarska	0,3629	0,1347	0,0487	0,0599	0,6062
Slovaška	0,0700	0,1700	0,0400	0,0200	0,3000
Romunija	0,4886	0,4886	0,4886	0,4886	1,9544
Bolgarija	0,1892	0,0921	0,0205	0,0665	0,3683

Vir: lasten

5 ZAKLJUČEK

Narava je samo ena in živeti moramo v sožitju z njo. Vse prevečkrat jo izrabljamo. Vendar je potrebno za obstoj in razvoj dejavnosti vlagati in neredko gre to tudi na račun kvalitete okolja. Več podatkov in znanja o okolju ter več načinov merjenja sprememb zaradi posegov v okolje nam lahko okrepi spoznanja o problemih. Samo tako bomo bolj uspešni pri upravljanju z okoljem. Vsakdo od nas bo moral premisliti in se vprašati, kako zmanjšati odpadke, reciklirati in jih ponovno uporabiti ter razviti najbolj učinkovit način reševanja okoljskih problemov. Strateški načini reševanja problemov čistejšega okolja in posledično zmanjševanja odpadkov bodo privedli do naslednjih rezultatov: zmanjšali bomo celotno količino odpadkov, privarčevali z dragocenim prostorom za odlaganje, obvarovali naravo in ohranili obnovljive in neobnovljive naravne vire, vračali industriji in podjetjem surovine za proizvodnjo novih izdelkov in hkrati ustvarjali nova delovna mesta. Da pa bi bili strateški načini reševanja onesnaževanja okolja uspešni, sta potrebna kompromis in uskladitev med znanstveniki, vladnimi organi, zasebnimi podjetji, mediji, proizvajalci, trgovci, posamezniki, končnimi uporabniki in drugimi interesnimi skupinami.

Odpadki so naša stvarnost in z njihovimi negativnimi učinki se moramo soočiti ter jih čim bolj reševati. Smernice, ki jih dajejo EU in predpisi, nastale na državni kakor tudi na lokalni ravni, skušajo ustvarjati obvladljive sisteme ravnanja z odpadki, ki pa brez realne podpore in ustvarjanja ekološke zavesti prebivalstva ne bodo dosegli svojega cilja, kar smo spoznali na začetku naloge. Predstavila sem, kateri dejavniki onesnažujejo okolje ter kako moramo ukrepati in ustaviti naraščanje onesnaževanja okolja, sicer so posledice katastrofalne in nepopravljive.

Moj cilj je predstaviti okoljske dajatve v Sloveniji in izbranih državah EU, kjer posluje gospodarska družba OMV, in kakšne so njihove podobnosti in razlike na podlagi smernic EU, ki jih narekuje z direktivami. Predvsem sem se osredotočila na okoljske dajatve, ki nastanejo v podjetju OMV, katerega osnovna dejavnost je trgovanje z naftnimi derivati in mazalnimi olji. Na koncu sem podala ugotovitve glede razlik pri plačevanju okoljskih dajatev med podjetji OMV v posamezni državi, kjer daje EU poudarek tudi minimalnim taksam za energente in električno energijo, kot jih opredeljuje smernica 2003/96/EC in ki jih morajo spoštovati vse države članice, razen če uveljavljajo oprostitve in znižane stopnje obdavčitve.

Med raziskavo sem spoznala, da imajo v podjetju OMV Slovenija za goriva in maziva tri vste okoljskih dajatev: dajatev za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, dajatev za obremenjevanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin ter dajatev za odpadno embalažo. V izbranih šestih državah pa imajo okoljsko dajatev za emisijo CO₂ le v Bolgariji. Okoljsko dajatev za obremenjevanje okolja zaradi mazalnih olj in odpadne embalaže imajo v vseh državah razen v Avstriji in Nemčiji. Tukaj izstopa Romunija zaradi drugačnega postopka, kajti ne obračunavajo dajatev glede pripeljanega blaga – mazalnega olja na ozemlje, ampak se količina obračunava v % glede na odpadno olje in odpadno embalažo, ki je bila odpeljana s trga na regeneracijo, sežiganje oz. reciklažo.

Ugotovila sem, da se ne glede na smernice EU ureditve v državah za okoljske dajatve za obremenjevanje okolja razlikujejo, saj so okoljske dajatve v vseh državah določene in sprejete na ravni države ter jih morajo zavezanci tudi upoštevati. Če primerjamo med seboj pet držav, ki imajo dajatve za mazalna olja – Slovenijo, Madžarsko, Slovaško, Romunijo in Bolgarijo, lahko razberemo, da jih ima največ Romunija, kar pomeni, da

država po novem sistemu spodbuja državljane k vračanju odpadnih olj in odpadne embalaže; s tem se izognejo plačilu za obremenjevanje okolja. Najmanj dajatev za mazalna olja plačuje Slovaška, za odpadno embalažo pa Slovenija.

Menim, da bi morale vse države uvesti sistem obdavčevanja, kot ga imajo v Romuniji, saj tako podjetje teži k čim večjemu vračanju odpadnega olja in embalaže za regeneracijo, sežiganje ali reciklažo, ki ga dajo na trg. Podjetje se z vračanjem izogne tudi dodatnim stroškom. Menim, da bi morali tudi v Sloveniji uvesti sistem vračila okoljskih dajatev podjetjem, če na ta način poskrbijo za odvoz odpadnega olja in embalaže pri strankah, saj s tem zmanjšajo obremenjevanje okolja. Okoljsko dajatev za emisijo CO₂ imamo le v Sloveniji. Tudi tukaj se predpisi po državah zelo razlikujejo in prepuščajo prosto izbiro državi z določenimi roki za prilagoditev ravni obdavčitve in določajo najnižjo raven.

Na koncu želim poudariti, da bomo z zavestnim in aktivnim delovanjem reševanja okoljskih problemov še naprej lahko živeli na tem planetu in hkrati ustvarili raj na zemlji sebi in prihodnjim generacijam.

LITERATURA IN VIRI

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

- BOŽIČ CERAR, Antonija (2001). *Okoljske takse v EU*. Otočec: Okrogla miza.
- BALBUS, D.I., (1985). Neohegeljanski, feministični, psihoanalitični pogled na ekologijo v: KIRN Andrej: *Pasti razvoja ekološke študije. Marksizem in sodobnost*. Ljubljana, Komunist.
- Evropska komisija (2000). *Evropska unija in okolje*. Pomurski ekološki center. Murska Sobota, str. 29.
- Evropska komisija (2005). *Evropa v gibanju. Generalni direktorat za informiranje*. Rokopis končan oktobra 2005.
- DREVENŠEK, Mojca (2002). *O socioloških izhodiščih okoljskih odnosov z javnostmi*. Teorija in praksa, let. 39, št. 5, str. 827–838.
- FERFILA, Bogomil (2001). *Vlada-ekologija-biznis: primer ZDA*. Teorija in praksa, let. 38, št. 3, str. 386–394.
- GIDDENS Anthony (2002). *Tretja pot: prenova socialne demokracije*. Ljubljana, Orbis.
- GRMIČ, Vekoslav (1994). *Odgovornost z naravo v Človek in njegovo okolje: Celostno razumevanje okolja – izziv na pragu tretjega tisočletja*, Zbornik, ZRSŠŠ; Ljubljana.
- KIRN, Andrej (2004): *Narava, družba, ekološka zavest*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- KITEK, Alen (2011). CURS. *Komentar podatkov o zneskih plačane okoljske dajatve*.
- MERCADO Simon, WELFORD Richard in PRESCOTT Kate (2001). *The greening of European business: environmental policies and management*. V *European Business*, London: Financial Times: Prentice Hall
- PERENIČ, Irena (1994). *Sožitje človeka z naravo – resničnost ali utopija v Človek in njegovo okolje: Celostno razumevanje okolja – izziv na pragu tretjega tisočletja*, Zbornik, ZRSŠŠ; Ljubljana.
- ŽERJAV, Janko (2001). *Pravni red Evropske unije na področju preprečevanja industrijskega onesnaževanja. V Ekotehnoška optimizacija industrije kot pogoj za vključevanje v Evropsko unijo. Izvajanje direktive EU o celovitem preprečevanju in nadzoru industrijskega onesnaževanja v Sloveniji (IPPC)*, uredniški odbor R. Blinc, A. Zidanšek, B. Brudar in T. Poglajen. Ljubljana: Institut »Jozef Stefan«: Mednarodni center za trajnostni razvoj.

PREDPISI

- (2003). Direktiva Sveta 03/96/ES z dne 27. oktobra 2003 o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčitev energentov in električne energije (Ur. list RS št. 283/03).
- (1998). Direktiva Sveta 98/34/ES z dne 22. junija 1998 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL L št. 204 z dne 21. 6. 1998, str. 37).
- (2006). Direktiva Sveta 06/96/ES z dne 20. novembra 2006 o prilagoditvi nekaterih direktiv na področju prostega pretoka blaga zaradi pristopa Bolgarije in Romunije (UL L št. 363 z dne 20. 12. 2006, str. 81).
- (2004). Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). Ur. list RS, št. 41/04.
- (1995). Zakon o trošarinah (Mineralölsteuergesetz 1995).

- (2005). Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida (Ur. list RS, št. 43/05).
- (2005). Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin (Ur. list RS, št. 53/05).
- (2006). Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže (Ur. list RS, št. 32/06, 65/06, 78/08, 19/10), ki je začela veljati 1. 4. 2006.
- (2010). Sklep o določitvi zneska okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin za leto 2011 (Ur. list RS, št. 110/10).

VIRI Z INTERNETA

- (1995) Zakon št. LVI, Madžarska. Dostopno 13. 4. 2011 na: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500056.tv.
- Agencija RS za okolje (2010). Dostopno 18. 1. 2011 na: <http://kazalci.arso.gov.si/>.
- Agencija RS za okolje (2010). *Varstvo okolja*. Dostopno 26. 12. 2010 na: <http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/>.
- Banka Slovenije. Tečajna lista. Dostopno 2. 5. 2011 na <http://www.bsi.si/podatki/tec-B5.asp>.
- Bundesministerium der Finanzen (2011). Zoll. Nemčija. Dostopno 12. 4. 2011 na: http://www.zoll.de/b0_zoll_und_steuern/b0_verbrauchsteuern/b0_energie/a0_grundsatz_besteuern/b0_hoehe_energiesteuer/index.html.
- Carinska uprava RS (2011). Dostopno 29. 1. 2011 na: http://www.carina.gov.si/si/informacije/podjetja/trosarine/okoljske_dajatve/.
- Carinska uprava RS (2010). Letno poročilo. Slovenska carina v letu 2010. Pobrane dajatve v letu 2010. Dostopno 6. 6. 2011 na: http://www.carina.gov.si/fileadmin/curs.gov.si/internet/Publikacije/Letno_porocilo_2010_SLO.pdf.
- Epi Spektrum, varstvo okolja, informacijski sistemi in storitve d.o.o. (2010). *Varstvo pred hrupom*. Dostopno 28. 10. 2010 na: <http://www.epi-spektrum.si/?nStran=vsebina&mid=3>.
- Evropa (2010). *Okoljske inovacije. Finančni instrumenti za okoljske inovacije*. Dostopno 5. 3. 2011 na: http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/eco_innovation/sl.pdf.
- Evropa: portal Evropske unije (2010). *Financiranje in subvencije EU*. Dostopno 29. 10. 2010 na: http://europa.eu/policies-activities/funding-grants/index_sl.htm.
- Evropa: portal Evropske unije (2010). *Kmetijstvo*. Dostopno 29. 10. 2010 na: http://europa.eu/pol/agr/index_sl.htm.
- Evropa: portal Evropske unije (2010). *Okolje*. Dostopno 29. 10. 2010 na: http://europa.eu/pol/env/index_sl.htm.
- Evropska Agencija za okolje (2003). *Okolje Evrope: tretja presoja*. Dostopno 27. 10. 2010 na: www.eea.europa.eu/sl/publications/environmental_assessment.../file.
- Evropska komisija (2010). *EU v Sloveniji. Slovenija znižuje CO₂*. Dostopno 26. 10. 2010 na: http://ec.europa.eu/slovenija/hp/focus/event_focus_sl.htm.
- Evropska komisija (2010). *Ukrepi za podnebje. Ukrepi EU v zvezi s podnebnimi spremembami*. Dostopno 29. 10. 2010 na: http://ec.europa.eu/climateaction/eu_action/index_sl.htm.
- Evropska komisija (2011). Eurostat. *Environmental protection expenditure*. Dostopno 8. 6. 2011 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Environmental_protection_expenditure.
- Inštitut za trajnostni razvoj (2010). *Voda*. Dostopno 27. 10. 2010 na: <http://www.itr.si/nvo-portal/mapa/vode>.

- Interseroh d.o.o. (2011). *Embalaža. Splošno o odpadni embalaži*. Dostopno 5. 3. 2011 na: <http://www.interseroh-slo.si/si/podrocja-delovanja/odpadna-embalaza/splosno/>.
- Ministrstvo za finance (2011). *Okoljske dajatve*. Dostopno 16. 1. 2011 na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje_vlade/74_seja/74sv18.doc.
- Ministrstvo za okolje in prostor (2010). Dostopno 26. 10. 2010 na: http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/.
- Ministrstvo za okolje in prostor (2010). *Presoja vplivov na okolje*. Dostopno 2. 11. 2010 na: <http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/presoja%20vplivov%20na%20okolje/>.
- NPVO (2004). *Ohranjanje biotske raznovrstnosti*. Dostopno 27. 10. 2010 na: http://www.npvo.si/osnutek/celoten_dokument.pdf.
- OMV Slovenija d.o.o. (2011). Dostopno 15. 1. 2011 na: http://www.omv.si/portal/01/si/!ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hfA0sPN89Qo1BHE3dvCzdzEx8vAwgAykeiyBsZeJt6hzkawuTx6w4uztH388jPTdUvyI0oBwBx4a7/dl3/d3/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnZ3LzZfTTA5SEZJVTJVVQTRHSzhGN1JLSjAwMDAwMDA!/.
- POTOČNIK J. (2011). European Commission. *Commissiion 2010-2014*. Dostopno 5. 3. 2011 na: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/potocnik/policy/life_sl.htm.
- Recyklačný fond (2011). Slovaška. Dostopno 14. 4. 2011 na: http://www.refond.sk/index.php?www=sp_detail&id=308&navigation_id=223&navigatio_main_id=223.
- Statistični urad RS (2011). *Izdatki za varstvo okolja sektorja država, Slovenija, 2001 – 2008*. Dostopno 7. 6. 2011 na: <http://www.stat.si/novica/prikazi.aspx?id=3442>.
- Svet za varstvo okolja RS (2005). *Predlog resolucije o nacionalnem programu varstva okolja*. Dostopno 27. 10. 2010 na: <http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/dokumentiweb/000DC63300E5E3AAC12570C70046795E?OpenDocument>.
- Upravna enota Ptuj (2010). *Kaj so informacije javnega značaja*. Dostopno 25. 10. 2010 na: http://www.upravneenote.gov.si/ptuj/informacije_javnega_znacaja/kaj_so_informacije_javnega_znacaja/.
- Urad vlade za komuniciranje (2010). *Uredba o spremembi Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida*. Dostopno 26. 3. 2011 na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/Sporocila_za_javnost/sevl80.doc.

PRILOGE

PRILOGA 1:

Obrazec: OBR-CO2

Priloga 2

OBRAČUN OKOLJSKE DAJATVE ZA OBREMENJEVANJE ZRAKA Z EMISIJO OGLJIKOVEGA DIOKSIDA

Obvezni podatki(*)

Davčno obdobje: (mesec in leto)		Prejemni žig (izpolni carinski organ)								
Ime:*										
Naslov:*										
Davčna številka:*										
Matična številka:*										
Št.	Gorivo	Enota	Količina	Oprostitev plačila		Znesek €	Vračilo			
				dobava OP	iznos / izvoz		količina	datum plačila	znesek €	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
TEKOČA GORIVA										
1.	kerozin za ogrevanje	l								
2.	plinsko olje za ogrevanje	l								
3.	kurilno olje	kg								
4.	utekočinjeni plin za ogrevanje	kg								
5.	mazut	kg								
PLINASTA GORIVA										
6.	zemeljski plin	sm ³								
7.	plavžni plin, naftni plin in koksni plin	MJ								
TRDNA GORIVA										
8.	antracit	kg								
9.	koks	kg								
10.	smolni koks	kg								
11.	naftni koks	kg								
12.	črni premog	kg								
13.	rjavi premog in lignit	kg								
14.	domači lignit	kg								
15.	Skupni znesek okoljske dajatve v davčnem obdobju - vsota zneskov iz stolpca (7)							0,00		
16.	Skupni znesek vračila oziroma odpusta dajatve - vsota zneskov iz stolpca (10)							0,00		
17.	Znesek za plačilo - razlika med skupnima zneskoma iz 15 in 16 vrstice							0,00		
Enota obramenitve CO2 znaša 0,0125 €/kg						Potrjujem resničnost navedenih podatkov.				
Kraj in datum		Žig				Ime, priimek in podpis odgovorne osebe				

Stran 1 od 1

Vir: CURS, 2011

PRILOGA 2:

Obrazec MO-OBR

Priloga 1

OBRAČUN OKOLJSKE DAJATVE ZA UPORABO MAZALNIH OLJ

Davčno obdobje: (mesec in leto)				Prejemna štampična carinskega organa			
Ime:							
Naslov:							
Davčna številka:							

Tarifna ¹ oznaka	Količina (kg)	Oproščena uporaba ² (kg)	Oprostitev ³ iznos / izvoz (kg)	Uveljavljanje vračila ⁴			Znesek dajatve (EUR)
				iznos / izvoz 1. odst. 4. člena (kg) (5)	Datum plačila (5a)	Znesek vračila (EUR) (6)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(5a)	(6)	(7)
A. OBRAČUN ZA UPORABO PROIZVEDENIH MAZALNIH OLJ							
2710 19 81							
2710 19 83							
2710 19 85							
2710 19 87							
2710 19 91							
2710 19 93							
2710 19 99							
3403 19 90							
3403 99 00							
3819 00 00							
B. OBRAČUN ZA UPORABO PRIDOBLENIH MAZALNIH OLJ IZ EU							
2710 19 81							
2710 19 83							
2710 19 85							
2710 19 87							
2710 19 91							
2710 19 93							
2710 19 99							
3403 19 90							
3403 99 00							
3819 00 00							
a) Skupni znesek okoljske dajatve v davčnem obdobju - vsota zneskov iz stolpca (7)							EUR
b) Skupni znesek vračila - vsota zneskov iz stolpca (6)							EUR
c) Znesek za plačilo - ((a) - (b))							EUR
Kraj in datum:				Pečat		Podpis odgovorne osebe	
						Potrjujem resničnost podatkov.	

Vir: CURS, 2011

PRILOGA 3:

Obrazec EMBALAŽA-DBR

Priloga 2

OBRAČUN OKOLJSKE DAJATVE ZARADI NASTAJANJA ODPADNE EMBALAŽE

Davčno obdobje: (trimesečje in datum)		Prejemna štampiljka carinskega organa		
Firma:				
Naslov:				
Davčna številka:				
Matična številka:				
Zap. štev. iz priloge 1 (1)	Vrsta (2)	EO/kg (3)	Količina, dana v promet v RS v kilogramih (4)	Znesek dajatve (EUR) (5)
A. EMBALAŽA IZ RAZDELKA A PRILOGE 1				
1	Papir, karton in lepenka	1		
2	Plastika: PVC in drugi halogenirani olefini	1.500		
3	Plastika iz drugih snovi	1		
4	Les, palete, zabojaste palete in druge nakladalne plošče...	1		
5	Kovine: pločevinke in druge oblike embalaže	1		
6	Steklo	1		
7	Keramika, tekstil, pluta, slama in drugi materiali bio. izvora	1		
B. PREDMETI IZ RAZDELKA B PRILOGE 1				
1	Iz papirja, ki zaradi obdelave NI biorazgradljiv	1		
2	Iz plastike, iz PVC ali drugih halogeniranih olefinov	1.500		
3	Iz plastike iz drugih snovi, ki niso biorazgradljive	1		
4	Iz biološko razgradljive plastike	0,1		
5	Iz drugih snovi, kot so plastika ali papir in ki niso biorazgradljive	1		
C. PREDMETI IZ RAZDELKA C PRILOGE 1				
1	Sestavni deli nagrobnih sveč-EO iz mase celotne nagrobne sveče	2		
a) Obrok letnega nadomestila				8,35 EUR
b) Skupni znesek okoljske dajatve				EUR
c) Znesek za plačilo				EUR

☐ Vključen v sistem ravnanja z odpadno embalažo (DROE)		☐ Individualno ravnanje z odpadno embalažo	
DŠ (DROE) (6)	Naziv (DROE) (7)	Vrsta odpadne embalaže (A, B, C) (8)	Količina odpadne embalaže prenesena na (DROE) v kg (9)

Potrjujem resničnost podatkov

Kraj in datum: _____

Pečat in podpis odgovorne osebe _____

Vir: CURS, 2011